

Utjecaj oligarha na sukobe južnoj i istočnoj Ukrajini 2014.-2018.

Zadavec, Robert

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, The Faculty of Political Science / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:114:997852>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-11**

Repository / Repozitorij:

[FPSZG repository - master's thesis of students of political science and journalism / postgraduate specialist studies / dissertations](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

Robert Zadravec

**UTJECAJ OLIGARHA NA SUKOB U JUŽNOJ I
ISTOČNOJ UKRAJINI 2014. - 2018.**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2018.

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet političkih znanosti
Diplomski studij politologije

**UTJECAJ OLIGARHA NA SUKOB E U JUŽNOJ I
ISTOČNOJ UKRAJINI 2014. - 2018.**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: izv.prof.dr.sc. Davor Boban

Student: Robert Zadravec

Zagreb

Lipanj, 2018

Izjavljujem da sam diplomski rad *Utjecaj oligarha na sukobe u južnoj i istočnoj Ukrajini 2014. – 2018.*, koji sam predao na ocjenu mentoru izv.prof.dr.sc. Davoru Bobanu, napisao samostalno i da je u potpunosti riječ o mojem autorskom radu.

Također, izjavljujem da dotični rad nije objavljen ni korišten u svrhe ispunjenja nastavnih obaveza na ovom ili nekom drugom učilištu, te da na temelju njega nisam stekao ECTS bodove.

Nadalje, izjavljujem da sam u radu poštivao etička pravila znanstvenog i akademskog rada, a posebno članke 16-19. Etičkoga kodeksa Sveučilišta u Zagrebu.

Robert Zdravec

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. KORUPCIJA KAO SPONA IZMEĐU POLITIČKOG I POSLOVNOG	1
2.1 Mediji u službi oligarha	2
2.2 Parlament kao klub oligarha	4
3. OKUPACIJA, SEPARATIZAM I PROSVJEDI U JUŽNIM I ISTOČNIM UKRAJINSKIM OBLASTIMA	7
3.1 Okupacija Krima	8
3.2 Donbas – od prosvjeda do separatizma	9
3.3 Ostale ugrožene oblasti	10
4. ULOGA OLIGARHA U SUKOBIMA NA JUGU I ISTOKU UKRAJINE	12
4.1 Oleksandr Jefremov	13
4.2 Rinat Ahmetov	15
4.3 Igor Kolomojski	17
4.4 Sergej Taruta	20
4.5 Viktor Pinčuk	22
4.6 Ostaci klana Viktora Janukoviča	25
4.7 Viktor Medvedčuk	26
5. MOŽE LI PETRO POROŠENKO PROVESTI DEOLIGARHIZACIJU?	27
6. ZAKLJUČAK	30
7. LITERATURA	32
7.1 Mrežni izvori	33
8. SAŽETAK	40

1. UVOD

Pozadina okupacije Krima i separatističke pobune u istočnim ukrajinskim oblastima tema je kojom se bave brojni politolozi i politički analitičari. Dostupne su brojne, često kontradiktorne, informacije i dezinformacije o sukobu koji u trenutku pisanja ovog rada još uvijek traje. Vode se brojne polemike oko kategorizacije konflikta, pri čemu se mišljenja stručnjaka razlikuju, ponajprije zbog nedostatka transparentnih informacija o ključnim akterima i izvorima financiranja koji stoje iza ovog sukoba. Većina dostupne literature uglavnom se bavi analizom etničkih motiva sukoba, te rusko-ukrajinskim odnosima. S druge strane, literatura koja je vezana uz sukobe u Ukrajini samo usputno spominje oligarhe kao relevantni faktor, pri čemu detaljna sveobuhvatna analiza njihovog djelovanja uglavnom ne postoji. Iz tog razloga, ovim radom pokušava se istražiti relevantnost utjecaja oligarha na situaciju u južnim i istočnim ukrajinskim regijama u razdoblju između 2014. i 2018. godine. Konkretno, cilj rada je pružiti prikaz različitih strategija koje koriste oligarsi, te pokušati identificirati razloge njihova angažmana. Polazna hipoteza rada je da su oligarsi zbog svojih partikularnih interesa svojim aktivnim angažmanom značajno utjecali na izbijanje, razmjere i tijek sukoba u južnim i istočnim ukrajinskim oblastima.

Prvi dio rada bavi se korupcijom i oligarhijskim sustavom u Ukrajini. Posebna se pozornost posvećuje glavnim karakteristikama oligarhije, te kontroli oligarha nad medijima i političkim strankama, iz čega proizlazi njihov utjecaj nad ostalim aspektima političkog, društvenog i poslovnog života. Drugi dio rada daje okvirni prikaz okupacije Krima, separatizma u Donbasu te situacije u ostalim ugroženim oblastima. Treći dio rada bavi se analizom djelovanja oligarha koji su najviše utjecali na tijek sukoba u Ukrajini, pri čemu se pokušavaju identificirati ključni motivi svakog pojedinog oligarha. U posljednjem, četvrtom dijelu rada daje se kratki osvrt na trenutnu situaciju u Ukrajini, ulogu predsjednika Porošenka njegov odnos s oligarsima, te se iznosi procjena mogućnosti provedbe deoligarhizacije u uvjetima aktualnog sukoba.

2. KORUPCIJA KAO SPONA IZMEĐU POLITIČKOG I POSLOVNOG

Svaki politički sustav i društveno uređenje ima određene specifičnosti koje utječu na formalne institucije i procese. U slučaju Ukrajine, riječ je o endemskoj korupciji koja zahvaća sve aspekte i razine kako političkog, tako i društvenog i poslovnog života. Prema *Corruption Perception Indexu* Transparency Internationala, Ukrajina je 2017. godine bila pedeseta

najkorumpiranija država svijeta. Iako je riječ o napretku od 12 pozicija u odnosu na 2014.godinu, Ukrajina ostaje druga najkorumpiranija država Europe, dok je gora situacija detektirana samo u Rusiji (Transparency.org, 2018). Korupcija je ostavila veliki trag na ukrajinskoj ekonomiji, te je prema podacima Svjetske banke, jedna pet bivših sovjetskih republika čiji je BDP manji od onog koji su imale 1989. godine (Aslund, 2014: 66). Dok ukrajinska ekonomija i stupanj razvoja iz godine u godinu sve više zaostaju za ostalim državama Europe, veliki broj Ukrajinaca redovito se nalazi visoko na ljestvicama najbogatijih ljudi svijeta. Tako se 2018. godine na Forbesovoj ljestvici najbogatijih ljudi svijeta našlo čak sedam Ukrajinaca (Forbes.com, 2018). Riječ je o oligarsima, „izvanustavnim političkim akterima koji zastupaju uske partikularne interese i zadobivaju veliku ekonomsku i političku moć nezakonitim putem“ (Boban, 2014: 41). Oligarhijski sustav počeo se razvijati krajem 90-ih, za vrijeme vladavine predsjednika Kučme. Uspostava predsjedničkog sustava omogućila mu je da vlast učvrsti stvaranjem odnosa međuovisnosti između političke i poslovne sfere (Matuszak, 2012: 13). Puglisi tvrdi da se Kučma nije mogao osloniti na parlament, pa se služio klijentelizmom i raspodjelom ekonomskih privilegija i resursa odabranim poslovnim ljudima (Boban, 2014: 41). Tako su stvoreni izrazito moćni akteri čiji utjecaj prožima poslovnu ali i političku sferu. Ubrzo se oligarsi počinju grupirati na temelju zajedničkih poslovnih ili političkih interesa, te nastaje nekolicina klanova. Iako je Kučma relativno uspješno balansirao među oligarsima i njihovim klanovima, te održavao odnos uzajamne koristi, vrhunac korupcije i oligarhijske kontrole nad Ukrajinom dogodio se za vrijeme vlasti predsjednika Janukoviča. Za razliku od Kučme koji je bio svojevrsni arbitar među klanovima oligarha, Janukovič je stvorio vlastiti klan poznat pod nazivom „Obitelj“ (Matuszak, 2012: 40). S padom Janukovičeve vlasti te izbijanjem krize, oligarsi ostaju posljednja središta moći. Njihovi su potezi, motivirani vlastitim opstankom, uvelike utjecali na izbor nove vlasti i na tijek sukoba koji je Ukrajinu bacio na koljena. U novim su okolnostima najbolju startnu poziciju imali oni oligarsi koji kontroliraju medije i političke stranke.

2.1. Mediji u službi oligarha

Prema *World Press Freedom Indexu*, Ukrajina se 2018. godine po slobodi medija nalazi na 101. mjestu od 180 država obuhvaćenih istraživanjem, što je napredak od 28 pozicija u odnosu na 2015.godinu (rsf.org, 2018) Iako je postignut značajan napredak, oligarsi su i dalje vlasnici većine medija u Ukrajini, te ih koriste za oblikovanje javnog mnijenja u skladu s trenutnim potrebama i ciljevima. Vođenje medija samo po sebi nije profitabilna djelatnost u

Ukrajini, posebice nakon kolapsa oglašivačke industrije i zabrane emitiranja ruskih TV serija (Makarenko, 2016). Profit se krije iza mogućnosti korištenja medija za vođenje pozitivnih, odnosno negativnih političkih kampanja zbog koje se niti jedna dosadašnja vlast, pa tako ni aktualna, nije se usudila krenuti u ozbiljniju regulaciju medija. Jednako kao što oligarsi pomažu političkim saveznicima pružajući im medijsku podršku, u istoj mjeri negativnom kampanjom eliminiraju političke i poslovne suparnike. Ipak, s obzirom na veći broj oligarha koji su vlasnici medija, stvara se svojevrsni pluralizam koji pruža prostor za različita mišljenja (Makarenko, 2016).

Prema anketi USAID U-Media provedenoj 2016.godine, najznačajniji medij u Ukrajini je televizija koju redovito prati 82% ispitanika. Prema istoj anketi, najpopularniji TV kanali su Inter, 1+1, STB, ICTV i Ukrajina TRC (Makarenko, 2016). Glavni sponzor kanala 1+1 je Igor Kolomojski, u čijem su vlasništvu i kanali 2+2, TET, UNIAN TV, te online portali TSN.ua i unian.info. Televizijski kanal Inter dio je medijskog carstva u vlasništvu Dmitra Firtaša, koji financira i kanale K1, K2, MEGA i NTN, te online portal podrobnosti.ua. Nadalje, STB i ICTV su dio Starlight Media Holdinga, u vlasništvu Viktora Pinchuka, dok TRC pripada Rinatu Akhmetovu. Osim TRC-a, Akhmetov posjeduje još nekoliko sportskih programa, te najpopularniji online portal [Segodnya.ua](http://segodnya.ua). Što se tiče tiskanih medija, najveći dio tržišta pripada odbjeglom oligarhu Serhiju Kurčenkou. On je vlasnik novina *Komsomolskaya Pravda*, te *Argumenty i Fakty*. Naposljetku, predsjednik Porošenko je vlasnik televizijske postaje Kanal 5, a pretpostavlja se da je novi Priamyi infotainment kanal također njegov predizborni projekt (Rybak, 2018).

Način izvještavanja o aktualnim političkim i društvenim događanjima u Ukrajini, te pozitivan, odnosno negativan pristup pojedinim temama refleksija je stajališta oligarha koji financira određeni medij. Tako je primjerice Inter televizija tijekom Euromajdan revolucije izvještavala na način koji je odgovarao tada aktualnom predsjedniku Viktoru Janukoviču iz razloga što je vlasnik televizije, Dmitro Firtaš bio jedan od glavnih predsjednikovih saveznika (Makarenko, 2016). Nevladine organizacije koje se bave analizom medija i sadržajem kojeg oni distribuiraju, posebice upozoravaju na televizijski kanal 112, koji često emitira proruske interpretacije događaja. Službeni vlasnik ovog kanala je Andrij Podšipkov, iako se pretpostavlja da je stvarni vlasnik Vitalij Zaharčenko, bivši ministar unutarnjih poslova iz Janukovičeve vlade (Romanyshyn, 2016). Osim samog vlasništva medija, problematičan je velik broj prikriivenih promotivnih, odnosno propagandnih članaka, poznatih kao „jeansa“

(Makarenko, 2018). S obzirom na to da su oligarsi vlasnici većine medija, ne iznenađuje velik broj „jeansa“ članaka i reportaža o njihovim humanitarnim djelatnostima i drugim aktivnostima pogodnim za poboljšanje javnog imidža. Ipak, problem je veliki broj „jeansa“ članaka nevezanih uz vlasnika, te bez ikakve naznake koja čitateljima daje do znanja da je riječ o plaćenom promotivnom članku (Makarenko, 2018). Time se omogućuje manipuliranje javnim mnijenjem, ali i informacijsko ratovanje u kojem je veoma teško razaznati pravu vijest od propagande. Ukrajinski Institut za masovne medije je analizom medijskog sadržaja ustanovio da je 20% „jeansa“ članaka povezano s Oporbenim blokom, dok su drugi po brojnosti članci vezani uz Radikalnu stranku. Također, televizijski kanal Ukrajina, čiji je vlasnik Ahmetov, prednjači po broju „jeansa“ reportaža vezanih uz Viktora Medvedčuka, proruskog političara bliskog Vladimiru Putinu (Makarenko, 2018). Najopasniji su „jeansa“ članci koji zagovaraju obnovu ekonomskih veza s Rusijom. Uključuju poruke proruskih političara kako Ukrajina neće opstati bez ekonomske suradnje s Rusijom, te lažne peticije radnika za sklapanjem primirja. Takve se lažne vijesti isprva objavljuju na marginalnim blogovima i portalima, a potom se prenose kao senzacija putem većih portala i medija (Makarenko, 2018). Zbog svega navedenog, korisnici medija u Ukrajini postali su kritičniji, te pažljivije biraju izvore informacija. Primjetan je trend popularizacije online medija, što se može objasniti činjenicom da samo dva od pet najpopularnijih online news portala u svojoj vlasničkoj strukturi imaju oligarhe (Rybak, 2018).

2.2. Parlament kao klub oligarha

Nakon Euromajdan revolucije veliki broj javnih ličnosti, novinara i vođa civilnog odlučuje se kandidirati na parlamentarnim izborima kako bi svoje zahtjeve za borbom protiv korupcije i deoligarhizacijom prenijeli s ulice u parlament. Ipak, nakon izbora u listopadu 2014. godine većina izabраниh zastupnika ponovno pripada strankama koje su pod kontrolom oligarha (Leshchenko, 2016). Ukrajinske političke stranke su potpuno lišene ideologije, te je eventualno spominju u imenu, dok im je osnovna svrha zaštita interesa njihovih sponzora (Aslund, 2014: 64). Koalicije i odnosi među strankama reflektiraju odnose među oligarsima koji stoje iza njih. S obzirom na to da se lojalnost oligarsima isplati, velik broj parlamentarnih zastupnika pripada najbogatijim slojevima društva, te zbog toga Aslund Vrhovnu radu naziva elitnim klubom milijunaša u siromašnoj zemlji (2014: 67). Izborne kampanje također su među najskupljima na svijetu. Prosječni ukupni iznos koji se potroši tijekom kampanje za 450 parlamentarnih mjesta iznosi 2 milijarde dolara, odnosno 1% BDP-a (Aslund, 2014: 67).

Analizom omjera troškova kampanje i BDP-a, ispostavlja se da se tijekom izbora u Ukrajini potroši 2000 puta više nego u SAD-u (Aslund, 2014: 67). Ulaganje u izbornu kampanju je isplativo, jer što je veći broj zastupnika, to su veće beneficije koje određena stranka i oligarh mogu tražiti u zamjenu za sudjelovanje u parlamentarnoj većini. S druge strane, veći parlamentarni klub može lakše blokirati zakonske prijedloge koji ne odgovaraju sponzoru stranke, ili utjecati na dodjelu unosnih infrastrukturnih projekata. Nadalje, dok je već i sama pozicija parlamentarnog zastupnika primamljiva sinekura, sudjelovanje u vladajućoj koaliciji uključuje znatno širi spektar profitabilnih poslovnih pozicija podložnih trgovanju. Među njima su uprave državnih poduzeća, direktorske pozicije, politički odbori, pa čak i pozicija guvernera oblasti kojeg formalno imenuje predsjednik (Aslund, 2014: 67).

Glavno uporište Viktora Janukoviča bila je prorуска Stranka regija, koja je dominirala političkom scenom za vrijeme njegove vlasti. Stranka je predstavljala interese oligarha iz jugoistočnih ukrajinskih oblasti, a njihova snaga temeljila se na činjenici da su imali gotovo neograničene resurse za razvoj i promociju stranke. Jedan od najvećih financijera Stranke regija bio je Rinat Ahmetov, čiji je parlamentarni utjecaj znatno oslabio nakon njezina raspada (Leshchenko, 2015). Ipak, čak ni spomenuti resursi nisu bili dovoljni da stranka preživi Janukovičev bijeg iz države. Naime upravo se Stranka regija smatra odgovornom za organizaciju prosvjeda u južnim i istočnim oblastima. Stranka i s njome povezani oligarsi su proruskim i antieuropskim parolama mobilizirali svoje biračko tijelo i lokalne čelnike čime je fragilna situacija u Ukrajini dodatno otežana. Nakon Janukovičeva bijega i raspada Stranke regija, oligarsi iz istočne Ukrajine predvođeni Rinatom Ahmetovim i Oleksandrom Jefremovim uspjeli su održati kontrolu nad uznemirenim rusofonim dijelom stanovništva putem novih stranaka nasljednica. Najsnažnija stranka predstavnicu proruskog i rusofonog stanovništva postaje Oporbeni blok koji se pozicionirao kao vodeća oporbena stranka nakon izbora 2014. godine. Ahmetov je zadržao kontrolu nad dvadesetak zastupnika Oporbenog bloka, dok su ostali pod utjecajem Dmitra Firtša i Viktora Medvedčuka (Leshchenko, 2015). Firtš ima određeni utjecaj i nad zastupnicima Radikalne stranke, te nad nekolicinom nekadašnjih članova stranke UDAR predvođene kijevskim gradonačelnikom Vitalijem Kličkom. Stranka UDAR spojila se s blokom Petra Porošenka, relativnim pobjednikom parlamentarnih izbora 2014. godine s osvojenih 132 od ukupno 422 parlamentarnih mandata (Konończuk, 2015: 6). Time je Firtš stekao kontrolu unutar predsjedničke stranke, čime je dodatno učvrstio svoju poziciju.

Trenutna vladajuća većina predvođena premijerom Vladimirom Grojsmanom uključuje stranke Narodni front i Preporod koje su pod utjecajem oligarha Igora Kolomojskog. Stranka koja je vjerojatno najmanje pod utjecajem oligarha je Samodostatnost, predvođena gradonačelnikom Ljvova Andrijem Sadovijem, iako se čini da je podržava televizijska postaja 1+1 zbog čega se dovodi u vezu s oligarhom Igorom Kolomojskim (Kononczuk, 2015: 6). Zakon o prevenciji političke korupcije izglasan je 1. srpnja 2016. s ciljem ograničavanja mogućnosti financiranja političkih stranaka od strane privatnih i pravnih osoba. Prema novom zakonu, svi podaci o financiranju političkih stranaka moraju biti javno i transparentno objavljeni na stranici e-data.gov.ua (Zhuhan, 2016). Sergij Taran, voditelj Međunarodnog demokratskog instituta tvrdi da bi zakon mogao biti sabotiran od strane oligarha koji od politike zarađuju više nego od trgovine energentima ili metalima, jer upravo su političke stranke one koje stvaraju rupe u zakonu koje omogućuju korupciju (Zhuhan, 2016).

Iako su zbog pritiska javnosti i Porošenkovih predizbornih obećanja prisiljeni izglasavati određene reforme koje su nepovoljne za oligarhe, većina aktualnih parlamentarnih zastupnika ne može se nazvati reformistima. Upravo suprotno, oni suiskusni pragmatisti koji provode samo onoliko simboličnih reformi koliko je potrebno da se izbjegne novi narodni ustanak, dok istovremeno čuvaju postojeći oligarhijski sustav. U takvoj političkoj konfiguraciji, gdje se građani za svoje interese ne mogu boriti putem izabranih političkih predstavnika, javlja se potreba za alternativnim načinima borbe i utjecaja na političke odluke. Upravo iz tog razloga u Ukrajini se razvila izrazito snažna kultura prosvjeda kao jedini način na koji se građani mogu boriti protiv interesa najbogatijih državnih slojeva. Predsjednik Janukovič srušen je putem masovnih prosvjeda nakon što je izigrao povjerenje građana. Sukobi i kriza na istoku i jugu Ukrajine također su proizašli iz svojevršnih antiprosvjeda koji su se izmakli kontroli svojih tvoraca. Upravo zbog lakoće mobilizacije građana, oligarsi koji su se osjećali ugroženo nakon Janukovičevog pada, iskoristili su građane za stvaranje kaotične situacije na istoku Ukrajine s ciljem jačanja vlastite pozicije u odnosu na novu središnju vlast.

3. OKUPACIJA, SEPARATIZAM I PROSVJEDI U JUŽNIM I ISTOČNIM UKRAJINSKIM OBLASTIMA

Kriza u Ukrajini započela je u studenom 2013. godine nakon što je predsjednik Viktor Janukovič odbio potpisati sporazum o pridruživanju Europskoj uniji. To je rezultiralo masovnim proeuropskim prosvjedima u Kijevu. Do eskalacije i transformacije u antivladine i antiruske prosvjede dolazi nakon Janukovičevog pokušaja da suzbije prosvjede zakonima koji ograničavaju pravo na okupljanje građana (Katchanovski, 2016:24). Katchanovski tvrdi da je time Ukrajina s poludemokratskog političkog koji kombinira demokratske i autoritarne karakteristike, prešla u autoritarni sustav s ostacima demokratskih elemenata poput višestranačja (2016: 27). Time je dodatno razljutio prosvjednike te se intenzitet prosvjeda pojačava, na što su snage sigurnosti lojalne predsjedniku počele odgovarati primjenom sile. Do konačne eskalacije i rušenja Janukovičeve vlasti dolazi nakon što su 20. veljače 2014.godine snajperisti ubili 67 nenaoružanih prosvjednika (Bilash, 2016). Nakon bijega Janukoviča i njegovih suradnika u Rusiju, vlast preuzima oporba i prozapadne snage koje uspostavljaju prijelaznu vladu i privremenog predsjednika Oleksandra Turčinova. Rusija suočena s iznenadnim padom prijateljskog Janukovičevog režima mijenja retoriku te pokreće okupaciju prorусki orijentiranog Krima. Istovremeno, u suradnji s proruskim oligarsima, iniciraju se prorусki prosvjedi koji izbijaju u Donjecku, Harkivu, Lugansku, Odesi, Hersonu i drugim gradovima sa značajnom ruskom manjinom (Kofman, 2017: 1). Ruska vanjska politika preferira postojanje stabilnih i prijateljskih država na svojim granicama. Nakon revolucije i rušenja Janukovičevog proruskog režima, postalo je jasno da će nova vlast zbog snažnog nacionalističkog naboja i mobilizacije građana morati promijeniti smjer, odmaknuti se od Rusije i ponovno okrenuti Europskoj Uniji. U takvoj situaciji, druga najbolja opcija za Rusiju je uspostava neprijateljskog nestabilnog režima (Malyarenko i Wolff, 2018: 3). U tu svrhu iskorišten je diskurs o dvije Ukrajine koji se pokazao učinkovitim katalizatorom sukoba. Rusija je apelirala na rusku manjinu i rusofono stanovništvo da se pobune protiv nove, „fašističke“ vlasti koja će u pitanje dovesti njihova prava i degradirati ih u građane drugog reda (Kofman, 2017: 13). Prema spomenutom mitu, ukrajinsko je društvo polarizirano na proeuropski zapad i prorусki istok. Riječ je o svojevrsnoj banalizaciji unutarnjepolitičkih i društvenih problema, svođenjem na Huntingtonov sukob između Istoka i Zapada, pri čemu granica između spomenutih prolazi kroz Ukrajinu (Zaharchenko, 2013: 242).

Teoretičari sigurnosnih studija ne mogu se složiti oko pravilne terminologije sukoba u Ukrajini, a najčešće se spominju termini građanski rat, ruska okupacija i terorizam. Premda Ukrajina nikada nije službeno proglasila ratno stanje, službeno stajalište Kijeva je da nije riječ o građanskom ratu već o ruskoj okupaciji. Ukrajinsko zakonodavstvo sukob karakterizira kao teroristički čin od strane samoproglašanih Narodnih Republika Donjeck i Lugansk. Implementirane antiterorističke mjere isključivale su oružano djelovanje ukrajinskih vojnih snaga i direktnu konfrontaciju s Ruskom vojskom (Malyarenko i Galbreath, 2016: 132). Protuterorističke mjere bile su na snazi sve do travnja 2018. godine kada Porošenko najavljuje prelazak na novu strategiju „*Operacija združenih snaga*“. Riječ je o aktivnijoj strategiji vraćanja okupiranih teritorija pod ukrajinsku kontrolu (Fedeczko, 2018).

3.1. Okupacija Krima

Najjednostavniji način za destabilizaciju ionako fragilnog ukrajinskog jedinstva bila je okupacija Krima – oblasti s većinskim ruskim stanovništvom. U Sevastopolju, najvećem gradu Krima je 23. veljače 2014. godine održan masovni proruski prosvjed pod nazivom Povorka nacionalne volje. Prosvjednici su najavili da neće priznati novu vlast te su pozvali Rusiju na intervenciju, dok su novim narodnim gradonačelnikom proglasili ruskog građanina Alekseja Čalija (Balaban, 2017: 32). Već 27. veljače ruske specijalne postrojbe preuzimaju kontrolu nad zgradom regionalnog parlamenta, a sličan scenarij je ponovljen i dan kasnije sa simferopoljskim aerodromom (Kofman, 2017: 9). Samo tjedan dana nakon početka ruskih operacija, Ukrajina je u potpunosti izgubila kontrolu nad Krimom. Postoje indicije da prvotni ruski plan nije uključivao pripajanje Krima već kreiranje „zamrznutog sukoba“ koji bi služio za dugoročnu destabilizaciju Ukrajine (Kofman, 2017: 11). Takve su indicije u skladu s već spomenutom idejom o „nestabilnom neprijateljskom režimu“ kao drugoj najpovoljnijoj vanjskopolitičkoj opciji. Ipak, poneseni euforijom lokalnog stanovništva i izostankom reakcije ukrajinske vlasti, regionalni parlament Krima izglasao je secesiju od Ukrajine, kao prvi korak prema pripajanju Rusiji. Odluka parlamenta potvrđena je referendumom 16. ožujka na kojem se više od 97% građana izjasnilo za pristupanje Ruskoj Federaciji (Kofman, 2017: 11). Iako su Ukrajina i međunarodna zajednica odbili priznati rezultate referenduma proglašivši ga nelegalnim i nelegitimnim, on je bio prekretnica nakon koje je Ukrajina izgubila kontrolu nad Krimom.

3.2. Donbas – od prosvjeda do separatizma

Područje Donbasa obuhvaća istočne ukrajinske oblasti Donjeck i Lugansk (Balaban, 2017: 7). Nakon okupacije Krima, na području Donbasa počinju se organizirati proruski prosvjedi potaknuti ruskom agitacijom, ali i izraženim proruskim sentimentom velikog broja lokalnih dužnosnika uglavnom povezanih sa Strankom regija. Početkom ožujka prosvjednici su preuzeli kontrolu nad zgradama lokalnih administrativnih institucija u Donjecku, Lugansku i drugim manjim gradovima (Kofman,2017: 34). Pavel Gubarev, član neofašističke organizacije Rusko nacionalno jedinstvo proglasio se guvernerom Donjecka, a Aleksander Haritonov, član Progressivne socijalističke partije narodnim guvernerom Luganska. Riječ je o pojedincima iz marginalnih i ekstremnih političkih opcija, bez političkog značaja (Kofman, 2017: 36). Njih su na vodeće pozicije postavili lokalni oligarsi jer su im bile potrebne osobe kojima će moći lako upravljati. Međutim, kada je lokalna policija uspostavila kontrolu i oslobodila zauzete zgrade lokalne uprave i kada je postalo jasno da se, suprotno očekivanjima, prosvjedi neće prelitati na ostale oblasti, Rusija šalje plaćenike koji preuzimaju vodeću ulogu.

Druga faza konflikta započinje invazijom ruskih plaćenika pod zapovjedništvom Igora Strelkova i ruskih paramilitarnih skupina. Oni u travnju i svibnju 2014. godine započinju okupaciju i preuzimaju kontrolu nad Luganskom, Slavjanskom, Kramatorskom i drugim gradovima (Malyarenko, 2016: 126). Novo vodstvo dolazi iz vojnih i obavještajnih krugova, te je sklonije nasilnom i paramilitarnom rješavanju krize, koja zbog toga poprima osobine separatističkog pokreta (Kofman,2017: 38). Separatisti predvođeni Strelkovim i Bezlerom okupiraju lokalna administrativna središta i proglašavaju Narodne Republike Donjeck i Lugansk (Ibid:39). Ukrajinski parlament je DPR i LPR proglasio terorističkim organizacijama, a nisu priznate niti od jedne članice UN-a (Balaban, 2017: 47).

Početak „konsolidirane okupacije“ označava prelazak u treću fazu sukoba, s ciljem oblikovanja okupiranog teritorija prije pregovora o njegovom budućem statusu (Malyarenko, 2016: 126). Rusija je strahovala da bi zbog prevelike eskalacije sukoba moglo doći do sporazuma lokalnih oligarha i središnje vlasti kojim bi se Donbas mirno reintegrirao u Ukrajinu. Iz tog razloga konsolidirana okupacija uključuje neutralizaciju svih lokalnih aktera koji bi mogli utjecati na javno mnijenje na način koji je nepovoljan za Rusiju. To uključuje oligarhe poput Rinata Ahmetova čiji su posjedi nacionalizirani od strane separatističkih republika (Malyarenko,2018,11). Status quo koji je postignut potpisivanjem sporazuma u

Minsku u veljači 2015. godine odgovara Rusiji koja putem „zamrznutog sukoba“ održava kontrolu nad nestabilnom ukrajinskom regijom (Kofman,2017: 75).

3.3. Ostale ugrožene oblasti

Kada je Vladimir Putin u travnju 2014. izjavio da ukrajinske oblasti Harkiv, Donjeck, Lugansk, Herson, Mikolaiv, Zaporizhija i Odesa pripadaju Novorosiji, očekivalo se da će se nemiri preliti na sve spomenute regije. Unatoč povremenim incidentima, Putinova ideja o stvaranju osam Narodnih Republika nije se ostvarila (Balaban, 2017: 30). Umjesto prelijevanja sukoba, u ostalim istočnim i južnim oblastima došlo je do ponovnog otkrivanja privrženost Ukrajini (Zhurzhenko, 2014: 1). Tamošnje stanovništvo dokazalo je da rusofono stanovništvo nije nužno uvijek i prorusko. U ovim su oblastima lokalne elite koje su nekad pripadale Stranci regija, otkazale poslušnost Janukoviču i posvetile se stabilizaciji i sprječavanju kolapsa državnih institucija.

Smatralo je da je Harkivska oblast najugroženija zbog direktne granice s Rusijom. Ipak, iako Harkiv nalikuje Donbasu po brojnim karakteristikama, industrija ove oblasti je znatno raznovrsnija zbog čega oligarsi ne posjeduju monopol nad gospodarstvom i radnicima (Piechal, 2015: 7). Proruski prosvjednici su 6. travnja 2014. zauzeli zgradu regionalne uprave i proglasili „Narodnu Republiku Harkiv“. Ipak, lokalna policija je uspješno intervenirala, uhitila prosvjednike i ponovno preuzela kontrolu (Portnov, 2016). Smatra se da je za uspješnost operacije i za poslušnost lokalnih policijskih snaga zaslužan Arsen Avakov, bivši guverner i aktualni ministar unutarnjih poslova. On je uključen u lokalnu industriju hrane, građevine, energetike, medija i bankarstva. Njegovo je poslovno carstvo našlo se pod napadom lokalnog vodstva Stranke regija, te mu je pobuna pružila priliku da sruši svoje političke oponente i ponovno ojača svoju poziciju (Piechal,2015: 4). Osim toga, Avakov se povezuje sa zloglasnom neonacističkom, ali proukrajinskom Azovskom bojnom, koja ima važnu ulogu u obrani Harkiva od separatista (Buckholz, 2017: 8). U trenutku kada se središnja vlast još nije snašla i konsolidirala sigurnosne snage, paramilitarne skupine bile su ključne za očuvanje mira.

Površinom najveća i jedna od najznačajnijih je Odeska oblast, koja se zbog industrijske važnosti, ali i geostrateški važne pozicije našla na udaru separatista. Početkom svibnja 2014.godine u Odesi je došlo do krvavog sukoba između proruskih separatista i pobornika ujedinjene Ukrajine. Nekoliko separatista smrtno je stradalo u požaru u središtu sindikata,

nakon čega su subverzivne aktivnosti u ovoj oblasti, zbog straha od scenarija iz Donbasa, oslabile (Balaban, 2017: 36). U očuvanju stabilnosti važnu ulogu odigrao je gradonačelnik Henadi Trukanov. S obzirom na to da se uz njega veže poveći broj korupcijskih skandala, pretpostavlja se da je sklopio svojevrsni dogovor o imunitetu, obećavši središnjoj vlasti lojalnost (Kupfer i Sukhov, 2018). Trukanov je iskoristio svoje kontakte s kriminalnim podzemljem koje je još uvijek izuzetno utjecajno u Odesi, te veze s oligarhom Igorom Kolomojskim kako bi utjecao na javno mnijenje (Piechal, 2016: 4).

Dnjiproperetrovsk je jedna od najznačajnijih oblasti prema industrijskoj proizvodnji i ekonomiji, te 2015. godine generira 10.8% državnog BDP-a i 16.1% državnog izvoza (Piechal, 2018: 2). Ova oblast je centar poslovnih carstava oligarha Igora Kolomojskog, Henadija Bogoljubova, a u njoj posluju i Viktor Pinčuk, Rinat Ahmetov te Sergej Taruta. Iako je već 26. siječnja 2014. došlo do nasilnog sukoba između protuvladinih prosvjednika i Janukovičevih plaćenika, do daljnje eskalacije nije došlo (Portnov, 2016). Za to su u velikoj mjeri zaslužni lokalni oligarsi, a prije svega Igor Kolomojski, koji su vrlo agresivno reagirali na svaku naznaku separatizma. U ključnom periodu Kolomojski je preuzeo ulogu guvernera te je s najbližim suradnikom Borisom Filatovim Dnjiproperetrovsk pretvorio u najsnažniju ukrajinsku utvrdu.

Premda je guverner Mikolajiva Aleksej Šavčenko početkom 2017. godine 65% građana Mikolaiva nazvao latentnim separatistima, riječ je o oblasti koja je u više navrata demonstrirala privrženost Ukrajini i njezinom proeuropskom putu (fort-russ.com, 2017). Na lokalnim izborima 2015. za gradonačelnika pobijedio je Oleksandar Senkovič, kandidat proeuropske stranke Samopomoć. U drugom krugu pobijedio je Igora Djatlova, kandidata Oporbenog bloka čiju je kampanju financirao oligarh Vadim Novinski (Thoburn, 2015). Iako je gradsko vijeće predvođeno Oporbenim blokom smijenilo Senkoviča zbog njegove borbe protiv korupcije koja ugrožava ostatak lokalnog vodstva, njegovim izborom građani su demonstrirali svoju želju za promjenama, ali i svoju privrženost Ukrajini (Druckman, 2017).

Oblast Zaporizžija također je uspjela izbjeći prelijevanje sukoba iz Donbasa. U trenucima kada je sukob eskalirao u susjednim oblastima ruralno stanovništvo je u suradnji s lokalnim vlastima organiziralo civilnu stražu kako bi se obranili u slučaju da okupacija krene u smjeru njihovih naselja (Bigg, 2014). U prosincu 2015. godine ukrajinske tajne službe spriječile su održavanje kongresa proruskih separatista, kojeg su navodno sponzorirali suradnici Viktora

Medvedčuka. Sudionicima kongresa bilo je ponuđeno 200 hrvnjski u zamjenu za prisustvo kongresu kojem je cilj bio uspostava Narodne Republike Zaporizžija i poticanje separatizma (Coynash, 2015).

Hersonska oblast ima izravnu granicu s Krimom, zbog čega se od početka sukoba nalazi na meti intenzivne ruske propagande koja se po svome sadržaju znatno razlikuje od propagande korištene u ostalim oblastima. Naime, propagandni portali izvještavaju o napadima na stanovnike ruralnih naselja koje izvode napadači koji nalikuju Tatarima. Proruski mediji otišli su korak dalje te izvijestili o stvaranju Islamskog Kalifata na prostoru Hersonske oblasti u kojem se okupljaju tatarske izbjeglice s Krima, ali i velik broj militariziranih izbjeglica iz Turske i država Bliskog Istoka. Pokušaji provociranja međuetničke napetosti mogu se protumačiti kao priprema za intervenciju proruskih „humanitarnih“ postrojbi. Ipak, do većih napetosti i eskalacije sukoba za sada nije došlo. Gradonačelnik Hersona, Mikola Mikolajenko zauzeo je oštar stav spram separatizma kojeg je nazvao veleizdajom koja se u njegovom gradu neće tolerirati (Foxnews.com, 2014).

4. ULOGA OLIGARHA U SUKOBU NA ISTOKU I JUGU UKRAJINE

Iako je aktualna ukrajinska vlast osvojila izbore na temelju obećanja o borbi protiv korupcije, oligarsi ostaju najznačajniji akteri u političkoj i poslovnoj areni. Najveće promjene tiču se izmijenjenih odnosa snaga među oligarsima i njihovim klanovima, te njihovo pozicioniranje u odnosu na sukobe u južnim i istočnim oblastima. Prije Euromajdan revolucije, Ukrajinom su dominirala četiri velika klana predvođena Viktorom Janukovičem, Igorom Kolomojskim, Dmitrom Firtašem i Rinatom Ahmetovim. Nakon revolucije Viktor Janukovič i njegovi najbliži suradnici napuštaju Ukrajinu čime „Obitelj“ prestaje aktivno participirati u politici. Položaj Dmitra Firtaša i Rinata Ahmetova također je oslabio, dok se najbolje snašao Igor Kolomojski koji se u početnim godinama sukoba, zahvaljujući neformalnom dogovoru s novoizabranim predsjednikom Porošenkom, pozicionirao kao najutjecajniji među oligarsima (Kononczuk, 2016: 12). Nakon Euromajdan revolucije kojom je narod iskazao želju za nastavkom proeuropskog puta, oligarsi su se našli u defenzivi. Nova je vlast predvođena predsjednikom Porošenkom najavljivala velike antikorupcijske zahvate kojima će dovesti red u državu, a i sam nastavak pregovora s Europskom Unijom zahtjeva uspostavu učinkovite vladavine prava te slobodnog i pravednog tržišta – dva načela koja se kose s logikom oligarhijskog sustava. Kako bi uspjeli sačuvati svoja poslovna carstva, oligarsi su odabrali

različite strategije, pri čemu je svaka temeljena na zaštiti njihovih vitalnih interesa. Strateški najvažnija odluka koju su morali donijeti je odabir strane i načina djelovanja po pitanju sukoba u južnim i istočnim regijama.

4.1. Oleksandr Jefremov

Oligarh Oleksandr Jefremov započeo je političku karijeru kao šef regionalne administracije Luganske oblasti u razdoblju 1998-2005. Za vrijeme njegove vlasti u Lugansku je došlo do ekstremnog rasta siromaštva, a broj umrlih je bio tri puta veći od broja rođenih (antac.org.ua, 2014). Jefremov nije pretjerano mario za razvoj Luganska, već je političku poziciju iskoristio za izgradnju svog poslovnog carstva temeljenog na kriminalnim djelatnostima kojima je pridonio statusu Luganska kao najsiromašnije ukrajinske regije. Kako bi se pozicionirao kao najsnažniji ekonomski akter, zajedno s nekolicinom poslovnih partnera uništio je manja industrijska poduzeća, zbog čega su tisuće ljudi u rudarskoj i građevinarskoj industriji ostali bez posla. Jefremov se obogatio izazivanjem bankrota kod poduzeća koja je želio preuzeti, kako bi ih mogao kupiti po cijenama znatno nižim od realnih (antac.org.ua, 2014). Unatoč tome što je siromaštvo stanovništva Luganske oblasti bilo uzrokovano kriminalnim djelatnostima Jefremova i njegovih lokalnih suradnika, neimaština je rezultirala nezadovoljstvom središnjom vlasti, koje je 2014. godine poprimilo karakteristike separatizma.

Kako bi zaštitio svoje poslovno carstvo nakon revolucije i promjene vlasti, Jefremov je odlučio potaknuti proruske prosvjede u Lugansku. Kada su ukrajinske vlasti shvatile da oligarh financira separatističku pobunu i samoproglashenu Narodnu Republiku Lugansk, nisu mogli blokirati njegovu imovinu, s obzirom na to da je većina njegovih poduzeća registrirano u SAD-u. Ipak, uhićen je na aerodromu Borispil u srpnju 2016. godine pri pokušaju bijega u Beč (Interfax-Ukraine, 2018). Osumnjičen je za napad na teritorijalni integritet Ukrajine, pokušaj prekrajanja državnih granica i uključenost u stvaranje terorističke organizacije Narodna Republika Lugansk. Također, sumnjiči ga se za organizaciju napada na gradsku vijećnicu Luganska, te potpomaganje stranih organizacija u neprijateljskim aktivnostima protiv Ukrajine (Interfax-Ukraine, 2018). Jedan od glavnih svjedoka protiv Jefremova je lokalni poduzetnik i bivši parlamentarni zastupnik Vladimir Landik. On tvrdi da iako Jefremov nije izravno sudjelovao u protuukrajinskim aktivnostima, njemu bliski ljudi su bili uključeni na više načina. Njegovi su suradnici navodno organizirali napad na regionalnu vijećnicu, dok je njegovo kumče, Rodion Mirošnik, putem regionalne LOT televizije emitirao

propagandne materijale o federalizaciji i dobrodošlici ruskoj braći (Chernaya, 2014). Glavni Jefremovljev suradnik Eduard Lozovski, nekadašnji zamjenik šefa luganske regionalne administracije izazvao je bijes izjavom da je policija imala svako pravo pucati na bandu skitnica koja je okupirala centar glavnog grada tijekom Euromajdan revolucije (antac.org.ua, 2014). Također, Landik tvrdi da je zgrada Ukrajinske tajne službe zauzeta iz razloga što je pokrenuta istraga vezana uz ilegalno poslove Jefremova i njegov klan (Chernaya, 2014). Landik tvrdi da posjeduje dokaze o sastanku koji se održao u veljači 2014. godine, a na kojem su uz Jefremova sudjelovali Konstantin Rojal, bivši ruski ministar regionalnog razvoja i Sergej Glazjev, Putinov savjetnik. Cilj sastanka bio je dogovor o podijeli plijena nakon rušenja ukrajinske vlasti u Lugansku. Navodno je Jefremovu obećana kontrola nad oblasti, međutim Rusi su izigrali dogovor. Samoprogllašena Narodna Republika Lugansk se, barem u početku, sastojala od ljudi bliskih Jefremovu. Prvi vođa LNR-a bio je Valerij Bolotov, dotadašnji nadzornik Jefremovljevih ilegalnih rudnika u Luhansku poznatijih kao „kopanki“. Njega je ubrzo zamijenio Igor Plotinski, koji je imenovao 12 gradonačelnika, redom bivših članova Stranke regija, bliskih Jefremovu (Kazansky, 2014).

Jefremov je neometano bogaćenje putem kriminalnih djelatnosti dugovao partnerskom odnosu sa Strankom regija i predsjednikom Janukovičem, dok je njegova samostalna pozicija u odnosu na ostale oligarhe poprilično slaba. Raspadom Stranke regija i Janukovičevim bijegom, Jefremov je izgubio saveznike bez kojih bi se ubrzo našao na meti novih vlasti. Iako je najsnažniji političko-ekonomski akter u Lugansku, na nacionalnoj razini Jefremov predstavlja oligarha kojeg bi nova vlast mogla iskoristi kao primjer uspješne borbe protiv korupcije. S obzirom na to da ne kontrolira relevantne nacionalne medije, niti zastupnike u novom sazivu parlamenta, Jefremov nema što ponuditi novoj vlasti u zamjenu za imunitet. Iz tog razloga, izazivanje nereda u oblasti u kojoj je on najsnažnija politička i poslovna ličnost, pruža mu određenu pregovaračku moć spram središnje vlasti. U zamjenu za prestanak istrage i imunitet, može ponuditi mrežu lokalnih suradnika koja je dovoljno utjecajna da pomogne u smirivanju konflikta. Iako je istraga protiv Jefremova još uvijek u tijeku, on je zadržao određeni utjecaj nad regijom putem suradnika i poltrona koji su postavljeni na niz pozicija u separatističkoj republici. Ipak, u odnosu na razdoblje Janukovičeve predsjedničke vlasti, njegov je utjecaj minimaliziran.

4.2. Rinat Ahmetov

Rinat Ahmetov, najbogatiji oligarh Ukrajine i jedan od ključnih političkih, ekonomskih i društvenih aktera na istoku države, od početka sukoba nalazi se pod sumnjom da igra dvostruku igru, balansirajući i dogovarajući se s obje sukobljene strane. U njegovoj prvoj službenoj izjavi nakon početka sukoba ustvrdio je da unutarnjepolitičke tenzije prerastaju u dugoročni konflikt koji bi mogao uništiti integritet Ukrajine. Zaključuje da je mir jedino rješenje krize, te poziva sve građane da se ujedine u borbi za unitarnu, nepodijeljenu Ukrajinu. Također, obećao je da će SCM Grupa koja je u Donjecku brojala više od 300 000 zaposlenih učiniti sve što je u njihovoj moći da se integritet Ukrajine očuva (euromaidanpress.com, 2014). Nova vlast i građani primili su Ahmetov istup s rezervom, s obzirom na to da je donedavno njegov najbliži saveznik bio bivši proruski predsjednik Viktor Janukovič, tijekom čije je vladavine doživio vrhunac svoje moći. Iskrenost Ahmetova u pitanje su doveli i postupci njegovih bliskih suradnika poput Borisa Kolesnikova koji je izjavio da ljudi iz istočne Ukrajine ne žele da naoružani neofašisti iz zapadne Ukrajine i Kijeva paradiraju njihovom regijom, uzimaju njihove poreze i naređuju im kojim jezikom moraju govoriti (Financial Times, 2014). Nadalje, u početnom razdoblju sukoba na području Donbasa, pa čak i nakon proglašenja separatističkih republika, Ahmetove su tvornice i postrojenja uglavnom nesmetano nastavile s radom, te su prilikom transporta nesmetano prolazili granicu između sukobljenih strana za što mu je nesumnjivo bila potrebna dozvola separatističkih vlasti. Nadalje, Kazanskiy je otkrio da Ahmetova kompanija DTEK Donetskoenergo surađuje s kompanijom Energoservice Vikodol. Vikodol prikuplja novac od potrošača električne energije i prosljeđuje ga Ahmetovoj kompaniji. Po ugovoru Ahmetov plaća Vikodol, iako je to kompanija od proruskog militanta Aleksandra Zakharčenka. Također, ove dvije kompanije zajedno dogovaraju cijene električne energije za okupirana područja (Makarenko, 2017). Ahmetovom imidžu nije pomogla ni situacija kada je separatistička paramilitarna skupina spriječila zauzimanje Ahmetove rezidencije u Donjecku od strane druge separatističke frakcije. Slična situacija ponovila se i tijekom napada separatista na nogometni stadion Donbas Arena, kojeg je obranila separatistička skupina Vostok Bataljon (Grytsenko i Sukhov, 2016).

Prema dostupnim informacijama, čini se da je Ahmetov financirao, a možda i inicirao proruske prosvjede diljem Donbasa. Prvotni zahtjevi prosvjednika za federalizacijom Ukrajine idu na ruku Ahmetovu koji bi time stekao još veću kontrolu nad njemu ključnom

regijom (Kofman, 2017: 61). Ahmetov plan je vjerojatno uključivao ograničenu eskalaciju i širenje prosvjeda, pri čemu je računao da će u ključnom trenutku njegov utjecaj na lokalne aktere biti dovoljan za smirivanje tenzija (Kofman,2017,16). Firsov, organizator brojnih antivladinih prosvjeda u Donjecku 2012. - 2013., tvrdi da lokalne vlasti mogu ugušiti svaki prosvjed koji im nije po volji, kao što su primjerice onemogućili provođenje Automajdan prosvjeda blokirajući ceste. U slučaju nemira koji su započeli u ožujku 2014. godine, lokalne vlasti nisu reagirale, pretvarajući se da je riječ o masovnom prosvjedu koji se ne može kontrolirati, iako je zapravo sudjelovalo manje od tri tisuće prosvjednika (Firsov, 2014). Taras Hornilov, bivši član Stranke regija smatra da je oligarh potaknuo separatistički sentiment kako bi si osigurao povoljnu pregovaračku poziciju spram nove središnje vlasti. Ahmetov nije računao na rusko preuzimanje kontrole separatističkim pokretom što je dovelo do eskalacije širih razmjera koju više ni on ne može obuzdati. Iako se Ahmetova često naziva proruskim oligarhom, provođenje Krimskog scenarija i pripajanje Donbasa Rusiji oligarhu ne ide na ruku. Bez obzira na snažne veze s Rusijom koja je glavno izvozno tržište za njegove kompanije, činjenica je da Vladimir Putin ima svoju vlastitu skupinu oligarha koja bi u slučaju okupacije preuzela kontrolu nad industrijom regije.

Rusija je s vremenom shvatila da je previše pozornosti posvetila destabilizaciji slabe i nekonsolidirane središnje vlasti u Kijevu, dok su stvarna središta moći u Ukrajini bili oligarsi. (Kofman, 2017: 64). Nakon Euromajdan revolucije, oligarsi su ostali jedini dovoljno snažni akteri da preuzmu sigurnosnu funkciju od države i organiziraju lokalno stanovništvo u učinkovitu obranu, ukoliko procjene da je njihovo poslovno carstvo u opasnosti, te da je to u njihovom najboljem interesu. Kako bi izbjegli mogućnost sklapanja dogovora između Kijeva i do tada proruskih oligarha, Rusija je odlučila postepeno minimalizirati njihov utjecaj na regiju. Jedan od načina napada na oligarhe bila je nacionalizacija njihove imovine. Od ukupno 46 nacionaliziranih kompanija na teritoriju pod kontrolom separatističkih republika, 32 su u vlasništvu Rinata Ahmetova. Među njima su DTEK'Srovenkyantratsyt, DTEK Power Grid, DTEK Energovuhilia, pa čak i Donbas Arena (Zuria, 2017).

Ahmetovu se predbacuje da je utjecajem na svoje zaposlenike mogao ranije spriječiti eskalaciju sukoba. Pravovremenom mobilizacijom zaposlenika, njihovih obitelji i prijatelja i agitiranjem za zaštitom ukrajinskog jedinstva, stvorila bi se snažna građanska inicijativa koja bi mogla spriječiti eskalaciju sukoba (Kofman, 2017: 61). Raspon svog utjecaja Ahmetov je demonstrirao u Mariupolu. Kada je došlo do sukoba između separatista i volonterskih milicija

u travnju 2014.godine, Ahmetov je poslao tisuće radnika iz kompanija Metinvest i DTEK na ulice da preuzmu kontrolu i uspostave red (Kofman, 2017: 61). Iako je uloga Ahmetova u konfliktu ambivalentna, neosporna je činjenica da je iskoristio svoj utjecaj kako bi pomogao građanima na teritorijima zahvaćenima sukobom. Osnovao je humanitarnu „*Ahmetov fondaciju*“ koja je samo 2014. provela evakuaciju više od 40 000 ljudi i podijelila oko 1.35 milijuna paketa s hranom (Bennett i Jovanovski, 2015: 5). Ukrajinski mediji nagađaju da je humanitarna pomoć Ahmetovoj fondaciji olakšana tajnim sporazumom kojeg je sklopio s vladom Narodne Republike Donjeck. Također, nastavkom proizvodnje u prvom razdoblju sukoba, omogućio je izvor prihoda znatnom broju lokalnog stanovništva što ide na ruku i oligarhu i separatistima. Ipak, prema istraživanju kijevskog Instituta za sociologiju, tek 50% stanovništva separatističkih republika živi od plaća i mirovina, dok ostatak ovisi o pozajmicama (Piechal, 2015a: 6). Ahmetovu rastuće siromaštvo i bijeda, te nesigurnost zbog nerazriješenog sukoba ne ide na ruku. Većina njegovih poslova vezani su uz tešku industriju Donbas regije, koji zbog trenutne situacije gube profit. Stoga ne bi bilo iznenađujuće ukoliko Ahmetov krene primjerom Igora Kolomojskog i pokuša stabilizirati situaciju agresivnim pristupom obračunavajući se sa svima koji ugrožavaju njegovo poslovanje.

4.3. Igor Kolomojski

Igor Kolomojski nije bio u dobrim odnosima s predsjednikom Janukovičem zbog čega je podržao Euromajdan revoluciju i novu proeuropski orijentiranu vlast. Kolomojski je svoju poziciju uspio očuvati tijekom Janukovičeve vlasti zahvaljujući vlasništvu nad nekima od najpopularnijih nacionalnih medija poput televizijskog kanala 1+1, te zbog kontrole nad PrivatBankom koja je bila toliko snažna da ju je u slučaju sukoba s predsjednikom, oligarh mogao iskoristiti za rušenje financijskog sustava države. Osim medijima i bankarskim sektorom, Kolomojski je dugi niz godina dominirao i sektorom energetike u kojem je kontrolirao državnu kompaniju Ukrnafta (Leshchenko, 2014: 3). Kako bi iskoristio rušenje neprijateljske Janukovičeve vlasti i ojačao vlastitu poziciju, Kolomojski preuzima ulogu zaštitnika ukrajinskih interesa i teritorijalnog integriteta. Iz tog razloga prihvaća poziciju guvernera Dnjipropeetrovske oblasti, na koju ga je postavio privremeni predsjednik Oleksandar Turčinov u ožujku 2014.godine (Bonner, 2016). Iako je održavao veze sa svim dosadašnjim vlastima, što mu je omogućilo poslovni uspon, preuzimanjem funkcije guvernera 2014. godine, po prvi puta osobno preuzima političku funkciju. Imenovanje Kolomojskog u trenutcima kaosa na istoku i jugu Ukrajine, nije još jedan uobičajeni sporazum među

oligarsima, već taktička odluka u borbi protiv separatista. S druge strane, time je Kolomojski je dobio mogućnost da na legalan način, u službi patriotizma, zaštiti svoje poslove koji su velikim dijelom smješteni u Dnjipropetrovsku, a da ga pritom narod slavi kao heroja. Tako je osigurao jedinstvenu mogućnost da u trenucima kaosa i snažnog antioligarhijski nastrojenog javnog diskursa dodatno ojača svoju političku i poslovnu poziciju. Neovisno o stvarnim motivima preuzimanja pozicije guvernera, Kolomojski je u velikoj mjeri zaslužan za sprječavanje prelijevanja sukoba na Dnjipropetrovsk. Iskoristivši priliku, Kolomojski je proširio svoj utjecaj i na Odesku oblast. Na njegov prijedlog, u svibnju 2014. godine za guvernera je imenovan Igor Palici (Bonner, 2016). Uz njegovu pomoć, dogovorena je zapljena u Naftnoj rafineriji Odesa, koja je bila u vlasništvu proruskog oligarha Kurčenka. Zapljenu je izvršilo pedesetak maskiranih naoružanih napadača, a smatra se da je riječ o članovima Dnjipro bojne (Holmov, 2015). Također, određeni utjecaj Kolomojskog vidljiv je u Harkivu gdje je nagovorio gradonačelnika Henadija Kernesu, bivšeg Janukovičevog saveznika da podrži postrevolucionarnu vladu (Bonner, 2016).

Kada je počela eskalacija nemira na području Donbasa, vlada u Kijevu bila je demoralizirana zbog okupacije Krima i potpuno nesprijetna na borbu za očuvanje kontrole nad oblastima Donjeck i Lugansk. Ipak, bilo je potpuno jasno da Ukrajina ne može krenuti u otvorenu konfrontaciju protiv Rusije, posebno nakon što su uvidjeli da zapadne sile neće intervenirati. Kako bi organizirao učinkovitu obranu, Kolomojski je ustrojio niz paravojskih postrojbi. Paramilitarne skupine često predstavljaju efikasnu alternativu regularnoj vojsci, a posebice u slučajevima kada je moral izrazito nizak, a vojna sprema i oprema regularne vojske su neadekvatni (Malyarenko, 2016: 115). Prva ustrojena jedinica je Dnjipro-1 bojna. Oligarh je financirao cjelokupnu opremu, trening, hranu i logistiku, dok je oružje osigurala vlada (Bonner, 2016). Dnjipropetrovski aktivist Vjačeslav Pojezdnik tvrdi da je plaća članova Dnjipro-1 bila između 160 i 230 EUR mjesečno. Uz financijsku i logističku podršku oligarha, uskoro su ustrojene brojne druge proukrajinske postrojbe poput Dnjipro 2, Azov, Šahtarsk, Poltava i Sičeslav (Bonner, 2016). Kako bi dodatno motivirao borce protiv separatizma, ponudio je \$10 000 svakome tko uhvati naoružanog proruskog militanta na području Dnipropetrovska. Procjenjuje se da je oligarh za vrijeme svog guvernerskog mandata trošio \$10 milijuna mjesečno na plaće paramilitarnim jedinicama koje su okupljale više od 2000 borbenu spremnih članova, i gotovo 20 000 rezervista. Ako se uzme u obzir da je Ukrajina u trenutku

okupacije Krima raspolagala sa svega 6000 borbena spremnih vojnika diljem cijele zemlje, riječ je o prilično imponzantnoj privatnoj vojsci (Cullison, 2014).

Osim reaktivnih, Kolomojski je poduzeo i niz preventivnih mjera kojima je spriječio izbijanje separatističke pobune. Održao je niz sastanaka s lokalnim udrugama veterana, komunista i lokalpatriota koji su mogli postati dio pobune. Saslušavši njihove zahtjeve, pruženi su im određeni simbolični ustupci kojima je osigurana njihova lojalnost. Tako je komunistima obećao da neće rušiti spomenike, lokalpatriotima je izgradio sportske dvorane, a ratnim veteranima obećao školski program s većim naglaskom na domoljublje. Filatov tvrdi da je takvim pristupom broj proruskih demonstratora u Dnjipro petrovsku postepeno smanjen s 1500 na 300 ljudi (Cullison, 2014). S druge strane, s pojedincima s kojima nije mogao biti postignut dogovor, Kolomojski je zauzeo mnogo oštiri stav. Tako Oleg Tsarev, lokalni proruski član parlamenta tvrdi da je morao napustiti Ukrajinu nakon što je pretučen u Kijevu i nakon što je primio telefonski poziv od oligarha, kojeg je snimio i objavio na internetu, a čiju je autentičnost potvrdio i sam Kolomojski. Na snimci se čuje kako Kolomojski informira Tsareva da je zbog smrti židovskog vojnika iz Dnjipro bojne njegova glava ucijenjena na milijun dolara od strane židovske međunarodne zajednice (Cullison 2014).

Oligarhovi najbliži suradnici optuženi su za pokušaj iskorištavanja krize za ostvarivanje profita. Postoje indicije da je u financiranje proukrajinskih paramilitarnih organizacija uključen „*Fond za Obranu Ukrajine*“, čiji je šef Genadij Korban, bliski suradnik Kolomojskog. Bivši zapovjednik skupine Dnjipro-1, Valentin Manko optužio je Korbana da je „*Fond za obranu Ukrajine*“ krovna organizacija za kriminalne aktivnosti prikrivene lažnim patriotizmom (Malyarenko,2016: 133). Najbliži oligarhov lokalni saveznik je Boris Filto, gradonačelnik Dnjipro petrovska koji se našao na meti kritika zbog koruptivnih djelatnosti kojima je iskoristio kriznu situaciju u državi. Nakon fiskalne decentralizacije, gradski proračun povećan je s 3mlrd hrivnji na 11 mlrd u 2016. godine. Novac je iskorišten za obnovu brojnih građevina i prometne infrastrukture, međutim detektirani su brojni slučajevi korupcije i pogodovanja kompanijama čije su ponude bile znatno iznad realne cijene radova (Piechal, 2018: 4). Također, Filatov i gradsko vijeće su u nekoliko navrata uspješni zaobići novoosnovani antikorupcijski nacionalni sustav ProZorro. Veliki projekti razbijeni su na više malih, tako da iznos troškova ne prelazi prag nakon kojeg potpadaju pod nadzor ProZorro sustava (Piechal, 2018: 4).

Kako je Kolomojski postajao snažniji, tako je njegov odnos s predsjednikom Porošenkom postajao sve lošiji. Do eskalacije je došlo nakon što je izglasan zakon kojim se oligarhu oduzima kontrola nad državnom energetsom kompanijom Ukrnafta, te smjenom njegovog namještenika s pozicije direktora Ukrtransnafte (Bonner, 2016). Kolomojski je reagirao impulzivno te je poslao lojalne paramilitarne jedinice u sjedište kompanije Ukrtransnafta u Kijevu, tvrdeći da je štiti od ruskih sabotera. Tim činom je poljuljao predsjednički autoritet i njegov monopol nad legitimnom upotrebom fizičke sile, zbog čega ga Porošenko smjenjuje s pozicije guvernera. Uskoro se na meti se našla i PrivatBanka, najveća komercijalna banka u Ukrajini koju vodi zajedno s oligarhom Henadijem Bogoljubovim. Kolomojski je bio svjestan snage i prednosti koju mu pruža kontrola nad najsnažnijom bankom u državi, te je nerijetko koristio njezin ucjenjivački potencijal pri sklapanju dogovora s političkim elitama (Bonner, 2016). Nakon svađe s Porošenkom, pokrenuta je nacionalizacija PrivatBanke, što neki politički analitičari tumače kao predsjednikovu najavu rušenja oligarha. S druge strane, neki analitičari poput Iwanskog smatraju da će Kolomojski zapravo najviše profitirati od nacionalizacije, jer će se na taj način bezbolno riješiti prezadužene banke na račun državnog proračuna. Iwanski smatra da je nacionalizacija dio dogovora između dvojice oligarha, koji uključuje Media grupu i potporu na sljedećim izborima (Iwanski, 2016). Naime, 23 zastupnika frakcije Preporod bliske Kolomojskom omogućili su izglasavanje Porošenkova kandidata Volodimira Grojsmana za novog premijera. Osim toga, Henadi Korban, osnivač stranke Ukrop i bliski saveznik Kolomojskog iznenada je pušten iz pritvora gdje se nalazio zbog optužbi za pronevjeru i organizirani kriminal (Bonner, 2016). Iz navedenog se daje naslutiti da bi njihova svađa mogla biti predstava za narod, kojom skrivaju suradnju koja kompromitira Porošenka zbog njegovih obećanja o deoligarhizaciji.

4.4. Sergej Taruta

Nakon što je Rinat Ahmetov, najsnažniji oligarh Donbasa i Ukrajine odbio poziciju guvernera Donjecke oblasti, ona je ponuđena Sergeju Taruti. Prema magazinu Forbes, u trenutku imenovanja njegovo je bogatstvo iznosilo 600 milijuna dolara (Business Insider, 2014). Taruta se po mnogočemu razlikuje od ostalih oligarha. Njegovo se ime za sada ne veže uz veće kriminalne djelatnosti ili ličnosti koje se bave sumnjivim poslovima. Također, bez obzira na promjene vlasti i na to što posluje u Donjecku, nikada nije podržavao proruskim stranke i pokrete (Kazanskyi, 2017). Bio je jedan od oligarha koji su podržali Euromajdan revoluciju i rušenje Janukovičeve vlasti. U otvorenom pismu objavljenom u Ukrajinskoj pravdi u ožujku

2014. godine obratio se narodu kao građanin Ukrajine koji govori ruski, te kao stanovnik Donbasa s ruskim i ukrajinskim korijenima. Pozvao je narod na jedinstvo i obranu integriteta države. Sukobe na istoku i jugu Ukrajine nazvao je vojnom okupacijom miroljubivog teritorija. Pokušavajući probuditi nacionalistički sentiment pozvao je na obranu Ukrajine takve kakva je „nesavršena, višejezična, ali naša“ (Euromaidanpress.com, 2014). Zbog javno iskazanih proukrajinskih i protoruskih stavova, javnost je odobravalala imenovanje Tarute na guvernersku poziciju. Ipak, pokazalo se da on ne posjeduje dovoljno odlučnosti i snage da stabilizira situaciju u Donjecku. Separatistički nastrojene frakcije lokalne policije i tajne službe sabotirale su guvernerove naredbe i podržavale separatiste, bez stvarnih sankcija (Kazinskyi, 2017). Za razliku od Kolomojskog koji je odlučnim i agresivnim potezima prestrašio separatiste i probudio nacionalni ponos među stanovništvom, Tarutin se pristup temeljio na dijalogu. Pokušao je osvijestiti građane i lokalno vodstvo o posljedicama podrške separatističkim republikama i nužnosti borbe protiv onog što im separatizam donosi. Naglašavao je da je riječ o samoproglašenim republikama koje nisu međunarodno priznate, te su podložne sankcijama zbog kojih izvoz proizvoda neće biti moguć. Također je istaknuo da ako separatističke republike neće imati prihode, prestat će isplate mirovina, plaća i socijalnih davanja (Euromaidanpress.com, 2014a). Njegova je ideja bila spustiti polemiku iz sfere visoke politike, te demonstrirati reperkusije rastućeg sukoba na svakodnevicu običnog građanina. On nije govorio o tome kako će pobuna utjecati na Kijev ili Moskvu, već se orijentirao na građane koji žive na području zahvaćenom sukobom.

Taruta je javno kritizirao novu Porošenkovu vlast zbog izostanka angažmana na istoku zemlje. Posebno mu je zasmetalo potpisivanje sporazuma Minsk I. o prekidu sukoba kojim je Ukrajina, po njegovom mišljenju, de facto priznala autonomiju separatističkih republika. Upozoravao je Porošenka da će, ukoliko se ubrzo ne provedu značajne reforme u kojima će građani prepoznati perspektivu, pripajanje Rusiji biti prepoznato kao alternativa i način bijega od siromaštva (Macdonald, 2014). Zbog kritika na račun njegove administracije i neuspješnog vođenja oblasti, Porošenko smjenjuje Tarutu, te na njegovo mjesto postavlja generala Oleksandra Kitenka. Nakon što je otpušten s pozicije guvernera, Tarutin koncern Industrijska unija Donbasa se našla pod napadom ruskih banaka koje su pokrenule tužbe protiv njegovih kompanija. To je rezultiralo blokadom značajnog dijela njegova poslovnog portfelja, uključujući čeličanu Alhevsk, Hyatt Hotel u Kijevu i Nogometni klub Metallury (Andersen, 2015). Prihvatanjem pozicije guvernera najproblematičnije oblasti u trenutku eskalacije

separatizma, Taruta je precijenio vlastite mogućnosti i vlastiti utjecaj na lokalnu zajednicu, čime je oslabio svoju poziciju na lokalnoj razini. Ipak, osnivanjem nove političke stranke Osnova, Taruta se odlučio na još jedan politički pokušaj. Iako nije uspio popraviti situaciju u Donjecku, prihvaćanjem funkcije i žrtvovanje vlastitog poslovanja, te transparentnim upravljanjem, predstavio se kao alternativa postojećim vladajućim strukturama što bi birači mogli prepoznati na sljedećim nacionalnim izborima.

4.5. Viktor Pinčuk

Unatoč tome što ga se optužuje da se obogatio zahvaljujući braku s kćeri bivšeg predsjednika Kučme, Pinčuk je u godinama prije izbijanja Euromajdan revolucije bio najpopularniji ukrajinski oligarh. Tome je pridonijelo osnivanje Viktor Pinčuk fondacije 2006. godine koja se bavi humanitarnim i dobrotvornim djelatnostima (Bonner, 2016a). Iako su razlozi Pinčukove filantropije vezani uz njegovi osobni probitak i stvaranje pozitivne predodžbe javnosti, neosporno je da je svojim donacijama Pinčuk pomogao velikom broju ljudi. Osim toga, nakon što je predsjednički mandat Leonida Kučme završio 2005.godine, Pinčuk se povukao iz aktivne politike čime je izbjegao povezivanje vlastitog imena s političkim i korupcijskim skandalima. Ipak, u politici ostaje prisutan indirektno, preko svojih političkih saveznika. Postoje indicije da neki od Pinčukovih stipendista kojima je pomagao tijekom studiranja, također štite njegove interese jednom kada se uključe u politiku. Primjer su Oleksej Riabčini i Aljona Škrum iz stranke Domovina (Sukhov, 2016).

Dugi niz godina Pinčuk se pokušavao predstaviti ukrajinskoj javnosti kao bezuvjetni zagovornik približavanja i pristupanja Ukrajine Europskoj Uniji. S ciljem promocije europskog ukrajinskog puta, 2004. godine osnovao je „*Europsku strategiju Jalta*“, platformu za debatu o budućnosti Ukrajine i Europske Unije. Forum se održava jednom godišnje, a nakon okupacije Krima umjesto u Jalti održava se u Kijevu. Na forumima su sudjelovali brojni istaknuti političari, a među njima su Tony Blair, Gordon Brown, Bill Clinton, Recep Erdoğan, Donald Trump, Martin Schulz, Condoleezza Rice i Hilary Clinton (Yes-ukraine.org). Financirajući konferenciju i participaciju najznačajnijih političkih aktera svijeta, Pinčuk je uvelike pridonio promociji Ukrajine. Usprkos tome što je Pinčuk 2016. naglo promijenio retoriku i prestao zagovarati približavanje Europskoj Uniji, konferencije se i dalje održavaju. Iz tog razloga postoji sumnja da je iskoristio tematiku vezanu uz razvoj Ukrajine za stvaranje platforme za uspostavu međunarodnih poznanstava, koje su mu pomogle da ga se

umjesto kao predsjedničkog zeta i oligarha percipira kao međunarodnog biznismena (Bonner, 2016).

Pinčuk je šokirao Ukrajinu člankom „*Ukrajina mora napraviti bolne kompromise za mir s Rusijom*“, objavljenim u prosincu 2016. godine u Wall Street Journalu. Naime spomenutim člankom Pinčuk odustaje od dosadašnje proeuropske retorike te poziva na prilagodbu novoj realnosti. To se odnosi na prihvaćanje inferiornog položaja Ukrajine spram Rusije zbog čega pristupanje EU i NATO-u nisu ciljevi kojima se, prema Pinčuku, trenutno treba težiti. Umjesto toga, on smatra da je neutralnost jedini logični vanjskopolitički smjer (Pinchuk, 2016). Nadalje, on tvrdi da je nužno prihvatiti trenutačnu okupaciju Krima, te da njegova reintegracija ne bi trebala biti prepreka u rješavanju situacije u Donjecku i Lugansku. Najnelogičniji prijedlog odnosi se na održavanje službenih lokalnih izbora na okupiranim područjima Donbasa, čime bi Ukrajina pokazala privrženost mirnoj reunifikaciji. Naposljetku, tvrdi da bi Ukrajina trebala pristati na uklanjanje sankcija Rusiji, a sve u svrhu pronalaska rješenja za slobodnu, mirnu, ujedinjenu i sigurnu Ukrajinu (Pinchuk, 2016). Konstantin Jelisejev, savjetnik predsjednika Porošenka, odlučno odbacuje mogućnost trgovanja bilo kojim dijelom Ukrajine. Zaključuje da bi takav čin iskazivanja slabosti samo potaknuo dodatnu agresiju i još više ljudske patnje (Shandra, 2017).

Svojim akcijama vezanima uz sukobe na istoku Ukrajine, Pinčuk je pokazao da poput ostalih oligarha vođen isključivo vlastitim interesom. Kada je izbila Euromajdan revolucija, Pinčuk se suprotno očekivanjima nije otvoreno pridružio prosvjednicima. Razlog tome je što je njegovo poslovanje usko vezano uz Rusiju. Metalurški div Interpipe sa središtem u Dnjipropeetrovsku posluje na istoku države, te većinu proizvoda izvozi u Rusiju. Izbijanje dugotrajnog sukoba izuzetno šteti Pinčukovom poslovanju zbog brojnih restriktivnih mjera i sankcija. Procjenjuje se da je mjesečni izvoz kompanije Interpipe nakon početka krize smanjen s 350 000 na 35 000 tona (Raczkiwycz, 2017). Iako je Pinčuk još uvijek jedan od najutjecajnijih oligarha zahvaljujući svom međunarodnom utjecaju, njegovo je bogatstvo drastično palo. Prema Forbesovom popisu svjetskih milijardera, Pinčukovo bogatstvo smanjeno je s 4.2 milijarde USD-a u 2012. godini, na 1.4 milijarde USD-a 2018. (Forbes.com, 2018). S obzirom na to da neutralnost očigledno nije pomogla očuvanju njegova poslovnog carstva, odlučio se aktivnije uključiti i apelirati za mir.

Postoje tri moguća razloga zbog kojih se odlučio za zagovaranje politike neutralnosti. Neki politički analitičari smatraju da je Pinčuk u svojevrsnom dogovoru s američkom predsjedničkom administracijom. Taraz Kuzio smatra da nije slučajnost što je Pinčukov članak objavljen samo nekoliko dana nakon što je Trumpov neformalni savjetnik Kissinger iznio slične ideje o žrtvovanju Krima za Donbas (Shandra, 2017). Osim toga, Pinčukova fondacija je donirala 150 000 USD Donaldu Trumpu tijekom predsjedničke kampanje. Ova donacija je neobična jer Pinčuk već godinama surađuje s Billom i Hilary Clinton (Kuzio, 2017). Prema tome, jasno je da je Pinčuk imao namjeru uspostaviti određene veze i kontakte s novim američkim predsjednikom, neovisno tko on bio. S druge strane, neki analitičari tvrde da je članak dokaz Pinčukovog kolaboracionizma s Rusijom. U vrijeme kada je objavljen članak *Detektor Media*, nevladina organizacija za borbu protiv dezinformiranja, uočila je naznake propagandnog napada na ukrajinski medijski prostor. Propagandna kampanja uključuje lažne web stranice, peticije i molbe radničke klase za obnovom ekonomskih veza s Rusijom, a sve to u kombinaciji s podrškom proruskim političarima (Shandra, 2017). Cilj informacijskog rata bio je pripremiti teren za pomirenje s Rusijom, napuštanje prozapadne politike, te prihvaćanje okupacije Krima kao nepromjenjive činjenice. Treća opcija je da Pinčuk održava kontakte i s SAD-om i s Rusijom putem brojnih političkih saveznika koje je stekao putem Jalta Konferencija. Dok se ostali oligarsi koriste proruskom, odnosno proukrajinskom retorikom naglašavajući etničku dimenziju sukoba, Pinčukov se istup može promatrati kroz prizmu geopolitike, proxy sukoba i američko-ruskih odnosa. Naime, kada je Trump preuzeo vlast činilo se da bi moglo doći do poboljšanja odnosa među svjetskim velesilama, na što su pozivali neki od glavnih Trumpovih savjetnika. Osim Kissingera, na Trumpovu politiku snažan utjecaj ima i Paul Manafort koji mu je vodio predsjedničku kampanju. Manafort je poznat u Ukrajini po tome što je vodio predsjedničku kampanju Viktora Janukoviča, te po navodnim vezama s ruskim predsjednikom (Crowley, 2016). Jedna od pretpostavka je da je Pinčuk je shvatio da u slučaju da Rusija i SAD ozbiljno namjeravaju unaprijediti međusobne odnose, sukob u Ukrajini predstavlja prepreku od marginalne važnosti. Tome u prilog govore i Trumpove izjave iz 2016. godine kojima je dao do znanja da postoji mogućnost da SAD prihvati okupaciju Krima i povuče sankcije Rusiji, jer lokalno stanovništvo ne želi biti dio Ukrajine (Crowley, 2016). Prema tome, u trenutku kada je postojala mogućnost da SAD žrtvuje Krim i Donbas za poboljšanje odnosa s Rusijom, Pinčukov poziv na kompromis i žrtvovanje Krima u zamjenu za Donbas može se tumačiti kao strategija spašavanja barem dijela ukrajinskog teritorija.

4.6. Ostaci klana Viktora Janukoviča

Vladavinu Viktora Janukoviča obilježile su brojne korupcijske afere i bogaćenje njemu bliskog kruga poslovnih suradnika, što je bio jedan glavnih razloga izbijanja Euromajdan revolucije. Kap koja je prelila čašu je nasilno djelovanje policije i Janukovičevih plaćenika protiv prosvjednika, zbog čega je naposljetku bio prisiljen prebjeći u Rusiju. Njegovi bliski suradnici poznati kao „Obitelj“ slijedili su ga i napustili državu, uz inzistiranje da je Janukovič svrgnut državnim udarom, negirajući legitimitet nove vlasti. Iako je Janukovič pobjegao iz Ukrajine, postoje osnovane sumnje da je putem sebi bliskih oligarha i lokalnih aktera inicirao prosvjede na jugu i istoku Ukrajine. Naime eskalacija prosvjeda protiv nove vlasti otvara prostor za njegov povratak koji bi mogao opravdati narodnom podrškom. Bivši premijer Ukrajine i vođa Stranke regija Mikola Azarov osnovao je „Komitet za ukrajinsko spasenje“ čiji je zadatak uspostava „legitimne ukrajinske vlade u egzilu“ (Euromaidanpress.com, 2018). Postoji bojazan da bi Janukovičev klan mogao biti iskorišten u svrhu ruskih subverzivnih i propagandnih aktivnosti u Ukrajini. S obzirom na popularnost Oporbenog bloka, nasljednice Stranke regija, postoji mogućnost da bi određen dio biračkog tijela ponovno podržao odbjegle političke elite. Također, oni bi mogli mobilizirati veliki broj Ukrajinaca koji je prebjegao u Rusiju nakon početka sukoba na istoku zemlje.

Sergej Kurčenko, u ukrajinskim medijima često spominjan kao „Janukovičeva lisnica“, najmlađi je ukrajinski oligarh i jedan od članova „Obitelji“. Za vrijeme Janukovičeva mandata on je ekspresno izgradio poslovno carstvo koje uključuje medije, bankarstvo i energetiku (Aslund, 2014: 65). Nakon Janukovičeva pada, ostao je bez političkog zaleđa te je ubrzo optužen za financiranje proruskih separatističkih skupina (Makarenko, 2016a). Kurčenkova kompanija VETEK osumnjičena je za krijumčarenje nafte i naftnih derivata vrijednih 2 milijarde USD u suradnji s ruskom kompanijom Lukoil. Osumnjičen je da je stečena sredstva iskoristio za financiranje terorističkih aktivnosti u samoproglasenim narodnim republikama (Moscowtimes, 2015). Nadalje, Kurčenkovim kompanijama dodijeljen je monopol nad izvozom ugljena iz separatističkih republika. Zbog subverzivnih djelatnosti u svibnju 2018.godine Ukrajina je proglasila sankcije protiv Kurčenka koji se trenutno nalazi u bijegu. Sankcije uključuju zamrzavanje bankovnih računa i imovine kompanija u vlasništvu oligarha (Ukranews, 2018). Kurčenko, Jefremov i ostali članovi Janukovičevog klana koji su nakon Revolucije dostojanstva ostali u Ukrajini, te koji su financirali separatizam i okupaciju Krima, iskorišteni su od stranke predsjednika Porošenka kao dokaz da njegova administracija provodi

borbu protiv oligarha, kriminala i korupcije. Članovi Janukovičeva klana, trenutno predstavljaju najslabije mete među oligarsima, s obzirom na to da je velik broj njihove imovine blokiran, a većina saveznika se skriva jer je za njima raspisana tjeratica.

4.7. Viktor Medvedčuk

Viktor Medvedčuk ne pripada skupini najbogatijih ukrajinskih oligarha, međutim značaj njegove uloge u sukobima na jugu i istoku proizlazi iz bliskih veza koje njeguje s ruskim predsjednikom Vladimirom Putinom. Zbog prijetnje miru, sigurnosti, stabilnosti, suverenosti i teritorijalnom integritetu Ukrajine nalazi se pod američkim sankcijama. Unatoč sankcijama, zbog veza s ruskim predsjednikom, privremeni predsjednik Turčinov ga postavlja kao glavnog posrednika u pregovorima sa separatističkim republikama i Rusijom. Nakon osnivanja Trilateralne kontaktne grupe za Ukrajinom koja predstavlja službeni pregovarački forum, predsjednik Porošenko ga zadržava na istoj poziciji. Medvedčuk se također u nekoliko navrata susreo s vođama separatističkih republika kako bi dogovorio razmjenu taoca (Herszenhorn, 2015). U prvoj fazi koja je provedena u prosincu 2017.godine, Ukrajina je izručila 233 osobe uhićene zbog uključenosti u sukob na području Donbasa, dok su separatističke republike oslobodile 73 ukrajinskih zatvorenika (Unian.info, 2018).

Uključivanje Medvedčuka u pregovore izazvalo je bijes kod dijela javnosti koja smatra da je riječ o ruskom igraču u ukrajinskoj politici. Medvedčuk je uvijek otvoreno iskazivao proruske stavove, te je na tim temeljima osnovao stranku Ukrajinski izbor. Prije izbijanja revolucije stranka se borila protiv potpisivanja sporazuma s Europskom Unijom (Herszenhorn, 2015). Ruski politički analitičar Stanislav Belkovski smatra da je Medvedčuk zapravo Putinov predstavnik u pregovorima, jer oni dijele viziju Ukrajine koja nije legitimna država, već propali projekt čija je povijesna svrha odvajanje Rusije i Zapada (Herszenhorn, 2015). Medvedčuk negira upletenost Rusije u separatističke aktivnosti na istoku zemlje te tvrdi da je riječ o konfliktu među ljudima koji se ne slažu s novom državnom vlasti. Prema njegovom mišljenju, uloga Rusije je striktno posrednička, pri čemu je uspoređuje s međunarodnom organizacijom OSCE (Unianinfo, 2018a).

S obzirom na to da Medvedčuk nije vlasnik nacionalnih medija, te da je njegova stranka od marginalne važnosti, jedino što može ponuditi središnjoj vlasti u svrhu jačanja vlastite pozicije je njegov odnos s Rusijom. Unatoč tome što pripada proruskoj političkoj struji, daljnja eskalacija i potpuna okupacija Donbasa nisu nešto od čega bi on mogao profitirati.

Naime, njegove veze s Rusijom mogu se pretvoriti u politički kapital samo u slučaju ako postoji dijalog među sukobljenim stranama u kojem može sudjelovati. Sergij Leščenko smatra da je Medvedčukov temeljni motiv nije preuzimanje vlasti nad kaotičnim nepriznatim državama, već povratak u visoku politiku unutar Ukrajine. Iz tog razloga, njemu je u interesu da se Donjeck i Lugansk vrate pod okrilje Ukrajine, jer bez proruski orijentiranih biračkog tijela nema potrebe za proruski orijentiranim političarima. Ako dođe do potpune reintegracije Donbasa, Medvedčuk predstavlja logični izbor za njihovog političkog predstavnika i zaštitnika zbog napora kojeg je uložio u rješavanje sukoba, zbog čega bi mu ujedno i sama središnja vlast dugovala podršku (Leshchenko, 2014).

5. MOŽE LI PETRO POROŠENKO PROVESTI DEOLIGARHIZACIJU?

Premda oligarhijski sustav u Ukrajini postoji još od sredine 90-ih, Viktor Janukovič je odustajanjem od potpisivanja sporazuma o pridruživanju Europskoj Uniji doveo državu pred prekretnicu. Svoj predsjednički mandat iskoristio je kako bi omogućio nesmetano bogaćenje svojim suradnicima, poput primjerice Sergeja Kurčenka koji je, pred očima naroda koji živi u siromaštvo, preko noći postao jedan od najbogatijih Ukrajinaca. Većina građana, naviknutih na korupciju kao sastavnog dijela ukrajinske svakodnevice, nije reagirala na besramno bogaćenje već najbogatijeg sloja društva u siromašnoj zemlji, sve do trenutka kada im nije oduzeta perspektiva za bolje sutra. Znajući da su državne elite prije svega vođene vlastitim interesom, proces pristupanja Europskoj Uniji za građane Ukrajine predstavlja posljednju nadu da će reforme naposljetku biti provedene. Vladavina prava i pravedno tržište u uvjetima oligarhije mogu biti nametnuti samo uz pomoć vanjskog pritiska. Euromajdan revolucijom narod je jasno izrazio svoja očekivanja od sljedeće vlasti koja je morala reformama Ukrajinu vratiti na europski put. Međutim, rušenje proruskog predsjednika i probuđena nacionalna svijest ne odgovaraju Rusiji koja Ukrajinu vidio kao temeljnu sastavnicu svoje sfere utjecaja.

Okolnosti u kojima je preuzeo vlast nisu dozvolile Porošenku da se, u skladu s izbornim obećanjima, posveti borbi protiv oligarha i ostalih oblika korupcije. U trenutku kada je preuzeo predsjedničku funkciju, situacija na istoku Ukrajine bila je kaotična. Krim se referendumom odlučio odvojiti od Ukrajine, a prosvjedi na istoku zemlje prerasli su u osnivanje separatističkih Narodnih Republika Donjeck i Lugansk, uz opasnost od domino efekta. Središnja vlast i narod bili su potpuno demoralizirani, te je bilo potrebno pripremiti

temelje za učinkovitu obranu od širenja separatizma. Kako je ukrajinski predsjednik ujedno i glavni zapovjednik oružanih snaga, bilo je nužno završiti izbore u prvom krugu.

Petro Porošenko pokazao se iskusnim političkim kameleon, prilagodivši se i uspostavljajući suradnju sa svim prethodnim vlastima (Zhuk, 2016). Svoj politički put započeo je u stranci Viktora Medvedčuka, bliskog suradnika tadašnjeg predsjednika Kučme. Nakon toga, 2000.godine osniva svoju stranku Solidarnost koja se uskoro spaja sa Strankom Regija Viktora Janukoviča. 2001 .godine ponovno mijenja stranu te podržava Viktora Juščenka. U Janukovičev tabor se vraća 2012. godine kada postaje njegov ministar trgovine. Konačno, 2014. godine prepoznaje svoju priliku, osobno se pridružuje prosvjedima i podržava Euromajdan revoluciju (Zhuk, 2016). Porošenko je prepoznat kao kandidat prihvatljiv većini, te su ga iz tog razloga podržali i oligarsi koji imaju snažan utjecaj na birače putem medija, prije svega Kolomojski i Firtaš. Posebice važnu ulogu imao je Dmitro Firtaš koji je, u zamjenu za imunitet, tijekom takozvanog „Bečkog dogovora“ inicirao dogovor između Porošenka i Klička oko međusobne političke suradnje (Zhuk, 2016). Javnost je spremno prihvatila obećanje o prodaji najveće kompanije Roshen, prvenstveno zato što je alternativa bila glasovanje za radikalno nacionalističke kandidate koji su prepoznati kao opasnija opcija. Oligarsi koji su podržali Porošenka vjerojatno su se vodili sličnom logikom, znajući da će s njime lakše postići dogovor nego s radikalnijim kandidatima poput Julije Timošenko ili Vadima Rabinoviča.

Porošenkovo poslovno carstvo ne nalazi u oblastima zahvaćenima prosvjedima i separatizmom, te je njegov utjecaj na relevantne lokalne aktere na istoku bio minimalan. Iz tog je razloga Porošenko prisiljen prekršiti svoje obećanje o transparentnoj vladavini bez suradnje s oligarsima. Primarni razlog bila je uspostava stabilne parlamentarne većine kako bi se mogli donositi zakoni neophodni za obranu zemlje. Nakon parlamentarnih izbora održanih u listopadu 2014. godine Porošenkov blok osvojio je 132 od 450 parlamentarnih mandata. Za formiranje vladajuće većine koja je u trenutcima krize bila neophodna, Porošenko je morao sklopiti dogovor s oligarsima koji kontroliraju zastupnike ostalih parlamentarnih stranaka. Iz te nužnosti proizlazi činjenica da za vrijeme prvog dijela Porošenkovog mandata niti jedan od oligarha s parlamentarnim utjecajem nije optužen za korupciju. Također, u trenutku kada se Ukrajina borila s separatizmom podržanim od strane Rusije, Porošenko si nije mogao priuštiti konflikt sa oligarsima koji su mogli dodatno destabilizirati stanje u zemlji.

Iako se zbog suradnje s oligarsima Porošenko optužuje da koristi jednaki stil vlasti poput bivšeg predsjednika Janukoviča, takve usporedbe nisu utemeljene. Dok je Janukovič pogodio svojim saveznicima, Porošenko pogoduje oligarsima koji mogu pomoći u obrani države, uz iznimku dogovora s Dmitrom Firtašom koji mu je pomogao da dođe na vlast. Međutim, dok je Janukovič putem predsjedničkog položaja stekao znatno bogatstvo, Porošenko je tijekom svog predsjedničkog mandata ispao s liste deset najbogatijih Ukrajinaca (Forbes, 2018). Usprkos tome što njihov patriotizam proizlazi iz njihovih poslovnih interesa, oligarsi poput Igora Kolomojskog, Sergeja Tarute, pa čak i proruskog Viktora Medvedčuka, pokazali su se kao najsnažnija brana protiv separatizma. Iskoristivši vlastiti utjecaj i vlastite resurse, uvelike su pridonijeli sprječavanju prelijevanja sukoba na ostale regije istočne i južne Ukrajine, prije svega na Odesu, Harkiv i Dnjipropropetrovsk. S obzirom na to da je uspješnost Igora Kolomojskog u suzbijanju širenja pobune bila neosporna, Porošenko mu je dopustio iskorištavanje položaja guvernera za njegove poslovne interese, sve do trenutka kada je Dnjipro bojni iskoristio kao privatnu vojsku u Kijevu čime je u pitanje doveo monopol središnje vlasti nad upotrebom sile.

Porošenkova je dužnost u svojstvu predsjednika države bila barem zadržati privid stabilnosti i borbe protiv oligarhije koju je najavljivao u svojem izbornom programu kako ne bi došlo do novih prosvjeda. Iz tog razloga provedene su određene antikorupcijske reforme. Veliki napredak predstavlja osnivanje Nacionalnog antikorupcijskog biroa i Antikorupcijskog ureda tužitelja. S obzirom na to da je riječ o neovisnim institucijama 2017. godine započinju istrage protiv nekolicine visokopozicioniranih dužnosnika, među kojima su i članovi Porošenkova bloka, poput Romana Nasirova i Mikole Martinenka (Zochowski i Jaroszewicz, 2017:2-4). S druge strane, Porošenko je krenuo u napad na one oligarhe koji su podržali i financirali separatizam. Najsnažniji među njima su Oleksandar Jefremov i Sergej Kurčenko, političko-poslovni saveznici bivšeg predsjednika. Oligarsi koji su financirali prve stadije prosvjeda i separatizma smatrali su da će izbijanjem kaosa u oblastima pod njihovim patronatom, ostvariti pregovaračku prednost spram novoizabrane vlasti. Uz pomoć mreže lokalnih aktera i medija, oni su inicirali prosvjede, nerijetko preuveličavajući njihov stvarni raspon, kako bi stvorili privid sveopće pobune. Glavni motiv bio je stvoriti nered, te potom ponuditi središnjoj vlasti svoju pomoć u smirivanju tih istih nereda. Naime, Janukovičevim padom oni su ostali bez glavnog zaštitnika, te su bili prisiljeni stvoriti situaciju u kojoj nova vlast od njih može imati koristi. Proruski prosvjedi s naznakama separatističkih motiva bili su takva situacija, sve do

trenutka kada Rusija nije preuzela kontrolu. To je rezultiralo eskalacijom do mjere u kojoj više nisu mogli učiniti ništa. Iznimka je najsnažniji ukrajinski oligarh Ahmetov od čijeg utjecaja središnja vlast još uvijek može profitirati. Većina Ahmetovih poduzeća i tvornica nalazi se na istoku Ukrajine, te je iz tog razloga u njegovom interesu da se nestabilnost čim brže okonča. U trenutcima kada je na kocki teritorijalni integritet države, mobilizacija oligarha i njihovih resursa za spašavanje države čini se kao znatno racionalniji korak nego otvaranje borbenog fronta protiv njih. Naime, zaštita vlastitih poslovnih carstava podrazumijeva zaštitu Ukrajine, zbog čega se temeljni interesi središnje vlasti i oligarha donekle podudaraju. Za predsjednika Porošenka prioritet je stabilizirati situaciju u zemlji, pomiriti sukobljene strane i pripremiti teren za reintegraciju teritorija pod kontrolom separatističkih država. Kako bi to mogao ostvariti, trebala mu je pomoć oligarha koji su mobilizirali građane i lokalne političke elite u svojim uporištima. Oligarsi koji su se odlučili uključiti u borbu, nisu to učinili zbog patriotizma već zbog usluga koje im Poroško i središnja vlast zbog toga duguju. Iako zbog drugih razloga, time je zapravo nastavljena praksa dosadašnjih ukrajinskih vlasti koje su oligarsima omogućile bogaćenje u zamjenu za podršku pri opstanku na vlasti.

6. ZAKLJUČAK

Iako je Euromajdan revolucija bila vođena idejama o deoligarhizaciji države, oligarsi su još uvijek najsnažniji izvaninstitucionalni akteri čiji se utjecaj obuhvaća političku, društvenu i poslovnu sferu. Kako bi iskoristili slabost privremene vlade i predsjednika, oligarsi na različite načine iskoristili državnu krizu u vlastitu korist. Oligarsi poput Jefremova i Ahmetova, te Kurčenka, koji su dominirali Donbasom, procijenili su da im destabilizacija putem iniciranje protuvladinih i proruskih prosvjeda pruža određenu pregovaračku moć spram središnje vlasti. Pokazalo se da su pri tome zanemarili ruski faktor zbog kojeg su izgubili kontrolu nad prosvjedima koji su evoluirali u separatističke pokrete. Zbog optužbi vezanih uz financiranje prosvjednika i separatista, te zbog izostanka pravovremene proukrajinske reakcije oligarsi iz Donbasa suodgovorni su za početak krize čime je potvrđena početna hipoteza. Hipoteza je ujedno potvrđena u slučaju Igora Kolomojskog, koji je preuzimanjem uloge guvernera uvelike zaslužan za zaštitu Dnjipropeetrovske oblasti od prelijevanja sukoba. Iako Segej Taruta, bivši guverner Donjecka, nije uspio u suzbijanju separatističke pobune, potrebno je uzeti u obzir da je riječ o oblasti koja je uz Krim bila središte antiukrajinskog pokreta. Nadalje, važnu ulogu u sukobu ima i Viktor Medvedčuk, vođa ukrajinskog pregovaračkog tima, sa snažnim vezama s ruskim predsjednikom. Medvedčuk je uspio iskoristiti svoju

reputaciju kao Putinov čovjek, na način koji mu pruža solidan temelj za povratak u visoku politiku. Naposljetku, iako nisu pronađeni konkretni primjeri Pinčukovog izravnog uplitanja u sukob, stvaranjem snažnih međunarodnih veza putem Europske strategije Jalta, pružio je priliku Ukrajini da podigne svijest i stekne saveznike na međunarodnoj razini. Činjenica je da su oligarsi odgovorni za osiromašivanje zemlje i jačanje nezadovoljstva kriminalnim djelatnostima na najvišim političkim razinama, što je jedan od razloga zbog kojih je aktualna kriza započela. Ipak, u trenutku kada se teritorijalni integritet države pod iznenadnim napadom, inzistiranje na deoligarhizaciji koja zahtjeva otvaranje fronta središnje vlasti s posljednjim snažnim političkim i poslovnim akterima, rezultiralo bi potpunim kaosom. Iz tog razloga, Porošenkova vlast iskoristila je oligarhe koji mogu pridonijeti oporavku i zaštiti države, dok im je zauzvrat, po starom ukrajinskom običaju, osigurala uvjete za nastavak koruptivnih djelatnosti i očuvanja poslovnog carstva.

7. LITERATURA

- 1) Aslund, Andreas (2014) Oligarchs, Corruption, and European Integration. *Journal of Democracy* 25(3): 4-73
- 2) Balaban, Mykola i dr. (2017) *Donbas in Flames, Guide to the Conflict Zone*. Lviv: Security Environment Research Center Prometheus
- 3) Bennett, Christina i Jovanovski, Kristina (2015) *Uncommon Bedfellows – Local response to the crisis in Ukraine*, IRIN/HPG Crisis Brief
- 4) Boban, Davor (2014) Oligarhijski sustav u Ukrajini – prepreka izgradnji moderne države. *Političke Analize* 5(17): 40-45
- 5) Buckholz, Quentin (2017) The Dogs That Didn't Bark. *Problems of Post-Communism* 00(00):1-11
- 6) Katchanovski, Ivan (2016) *The „Euromaidan“ , Democracy and Political Values in Ukraine*. Annual Meeting of the American Political Science Association, Electronic Journal: 1-49
- 7) Kofman Michael i dr. (2017) *Lessons from Russia's Operations in Crimea and Eastern Ukraine*. Santa Monica: RAND Corporation
- 8) Konończuk, Wojciech (2015) Oligarchs After The Maidan: The Old System in a „New“ Ukraine. *OSW Commentary* 162: 1-8
- 9) Konończuk, Wojciech (2016) *Keystone of the System. Old and New Oligarchs in Ukraine*, Varšava: Centre For Eastern Studies
- 10) Leshchenko, Sergii (2014) Ukraine's puppet masters, *Eurozine*: 1-10
- 11) Malyarenko, Tatyana i Galbreath, J. David (2016) Paramilitary motivation in Ukraine: beyond integratio and abolition. *Southeast European and Black Sea Studies*, 16(1): 113-138.
- 12) Malyarenko, Tatyana i Wolff, Stefan (2018) The logic of competitive influence-seeking: Russia, Ukraine and the conflict in Donbas. *Post-Soviet Affairs* 2018: 1-22

- 13) Mateuszak Sławomir (2012) *The Oligarchic Democracy; The Influence of Business Groups on Ukrainian Politics*, Varšava: Centre For Eastern Studies
- 14) Piechal, Tomasz (2015) The Kharkiv oblast: a fragile stability. *OSW Commentary* no.172:1-10
- 15) Piechal, Tomasz (2015a) The War Republics in the Donbas one year after the outbreak of the conflict. *OSW Commentary* no. 174: 1-9
- 16) Piechal, Tomasz (2016) Odessa Oblast: Governor Saakashvili's superficial changes. *OSW Commentary* no.196: 1-8
- 17) Piechal, Tomasz (2018) Dnipropetrovsk Oblast: new times, old rules. *OSW Commentary* no.260:1-5
- 18) Zaharchenko, Tanya (2013) Polyphonic Dichotomies: Memory and Identity in Today's Ukraine. *Demokratyzatsya* 21(2): 241-269.
- 19) Zhurzhenko, Tatiana (2014) From Borderlands to Bloodlands. *Eurozine* 45: 1-11
- 20) Zochowski, Piotr i Jaroszewicz, Marta (2017) Combating corruption in Ukraine – awaiting the results . *OSW Commentary* no.244: 1-7

7.1. Mrežni izvori

- 1) Andersen Wamberg, Johannes (2015) Taruta makes and loses his fortune in Donbas. *Kyivpost.com* 29. svibnja. <https://www.kyivpost.com/article/content/doing-business-in-ukraine/taruta-makes-and-loses-his-fortune-in-donbas-390969.html> pristupljeno 14.svibnja 2018.
- 2) Antac.org.ua (2014) *Oleksandr Yefremov Assets* <https://antac.org.ua/en/investigations/statky-zlochynnoji-vlady-oleksandr-efremov/> pristupljeno 18. svibnja 2018.
- 3) Bigg, Claire (2014) As Renewed Fighting Grips SE Ukraine, Neighboring Region Braces For Violence. *Rferl.org* 7.rujna <https://www.rferl.org/a/ukraine-fears-fighting-spread-zaporizhzhya/26571111.html> pristupljeno 21.svibnja 2018.

- 4) Bilash, Borislav (2016) How it all happened. *Euromaidanpress.com* 20. veljače <http://euromaidanpress.com/2016/02/20/the-story-of-ukraine-starting-from-euromaidan/2/> pristupljeno 5. svibnja 2018.
- 5) Bonner, Bryan (2016) Oligarch Watch: Ihor Kolomoisky. *Objectiveproject.org* <https://objectiveproject.org/2016/10/29/kolomoisky-eng/> pristupljeno 22. svibnja 2018.
- 6) Bonner, Bryan (2016a) Oligarch Watch: Victor Pinchuk. *Objectiveproject.org* <https://objectiveproject.org/2016/10/15/pinchuk-eng/> pristupljeno 9. svibnja 2018.
- 7) Businessinsider.com (2014) *Ukraine Recruiting Its Oligarchs To Prevent Pro-Russia East From Seceding*. 7. ožujka <http://www.businessinsider.com/ukraine-recruiting-its-oligarchs-to-prevent-pro-russia-east-from-seceding-2014-3> pristupljeno 13. svibnja 2018.
- 8) Coynash, Hayla (2015) New Zaporizhya paid „separatist“ stunt linked with close Putin associate. *khpg.org* 14. prosinca <http://khpg.org/en/index.php?id=1450041804> pristupljeno 21. svibnja 2018.
- 9) Chernaya, Nana (2014) Vladimir Landik: What is happening in Luhansk is a terrorist attack, and it must be suppressed. *Unian.info* 9. travnja <https://www.unian.info/politics/906033-vladimir-landik-what-is-happening-in-luhansk-is-a-terrorist-attack-and-it-must-be-suppressed.html> pristupljeno 18.5.2018.
- 10) Crowley, Michael (2016) Trump changed views on Ukraine after hiring Manafort. *Politico.com* 3. kolovoza <https://www.politico.com/story/2016/08/trump-manafort-ukraine-crimea-russia-226573> pristupljeno 7. svibnja 2018.
- 11) Cullison, Alan (2014) Ukraine's Secret Weapon: Feisty Oligarch Ihor Kolomoisky. *Wjs.com* 27. lipnja <https://www.wsj.com/articles/ukraines-secret-weapon-feisty-oligarch-ihor-kolomoisky-1403886665> pristupljeno 23. svibnja 2018.
- 12) Druckman, Michael (2017) Reformer Removed: Dismissal of Mykolaiv Mayor Threatens to derail Ukraine's decentralization success story *bunews.com.ua* 18. listopada. <http://bunews.com.ua/politics/item/reformer-removed-dismissal-of-mykolaiv-mayor-threatens-to-derail-ukraines-decentralization-success-story> pristupljeno 25. svibnja 2018.

- 13) Euromaidanpress.com (2014) *Ukrainian oligarchs and businessmen speak in support of Ukrainian unity as Russia commences invasion of Crimea*. 3.ožujka <http://euromaidanpress.com/2014/03/03/ukrainian-oligarchs-and-businessmen-speak-in-support-of-ukrainian-unity-as-russia-commences-invasion-of-crimea/> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 14) Euromaidanpress.com (2014a) *Taruta explains consequences of separatism*. 24. travnja. <http://euromaidanpress.com/2014/04/24/taruta-explains-consequences-of-separatism/> pristupljeno 13.svibnja 2018.
- 15) Euromaidanpress.com (2018) *Fugitive Yanukovych clan promises to return to Ukraine to „change its political course“*. 27. travnja. <http://euromaidanpress.com/2018/04/27/yanukovych-azarov-zakharchenko-promises-to-return-to-ukraine-to-change-its-political-course/> pristupljeno 11.svibnja 2018.
- 16) Fedeczko, Sofia (2018) *Poroshenko Announces Official End to Anti-terrorist Operation in Donbas*. *Hromadske.ua* 30.travnja <https://en.hromadske.ua/posts/ukrainian-president-announces-official-end-to-anti-terrorist-operation-in-donbas> pristupljeno 7.svibnja 2018.
- 17) Financial Times (2014) *Ukraine's oligarchs accused of double dealing over separatism*. *Kyivpost.com* 15.travnja <https://www.kyivpost.com/article/content/ukraine-politics/financial-times-ukraines-oligarchs-accused-of-double-dealing-over-separatism-343694.html> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 18) Firsov, Yegor (2014) *The Union of Donetsk and the Kremlin*. *Ukrainianweek.com* 31.prosinca <http://ukrainianweek.com/Politics/126819> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 19) Forbes.com (2018) *The World's Billionaires* <https://www.forbes.com/billionaires/list/#version:static> pristupljeno 28.travnja 2018.
- 20) Fort-russ.com (2017) *Is Nikolaev Region Next to Break Away From Ukraine?* 28. veljače <https://www.fort-russ.com/2017/02/is-nikolaev-region-next-to-break-away/> pristupljeno 24.svibnja 2018

- 21) Foxnews.com (2014) *New Ukraine province in play as ethnic Russians push new secession referendum*. 21.ožujka. <http://www.foxnews.com/world/2014/03/21/new-ukraine-province-in-play-as-ethnic-russians-push-new-secession-referendum.html> pristupljeno 22.svibnja 2018.
- 22) Grytsenko, Oksana i Sukhov, Oleg (2016) *Too Big To Tame*. *Kyivpost.com* 20.listopada <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/rain-shine-guys-always-got-shiny-dime.html> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 23) Herszenhorn, David (2015) *Close friend of Russian leader takes role as a negotiator for Ukraine*. *Nytimes.com* 11.veljače <https://www.nytimes.com/2015/02/12/world/europe/friend-of-putin-assumes-role-of-negotiator-in-ukrainian-conflict.html> pristupljeno 23.svibnja. 2018
- 24) Holmov, Nikolai (2015) *A crude business – or the return of a slick operation?* *Odessatalk.com* 19. prosinca. <http://www.odessatalk.com/2015/12/crude-business-return-slick-operation-odessa-oil-refinery/> pristupljeno 19.svibnja 2018.
- 25) Interfax-Ukraine (2018) *Court extends Yefremov's arrest for two months*. *Kyivpost.com* 12. siječnja. <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/court-extends-yefremovs-arrest-two-months.html> pristupljeno 18.svibnja 2018
- 26) Ivanski, Tadeusz (2016) *Oligarchs making gains: the costly nationalisation of Ukraine's PrivatBank*. *Osw.waw.pl* 12. prosinca <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/analyses/2016-12-21/oligarchs-making-gains-costly-nationalisation-ukraines-privatbank> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 27) Kazanskyi, Denys (2014) *Who is Waging the War in the Luhansk People's Republic*. *Ukrainianweek.com* 26.prosinca <http://ukrainianweek.com/Society/126465> pristupljeno 18.svibnja 2018.
- 28) Kazanskyi, Denis (2017) *Osnova: Taruta's political foundation*. *Ukrainianweek.com* 18. listopada. <http://ukrainianweek.com/Politics/202104> pristupljeno 13.svibnja 2018.
- 29) Kupfer, Matthew i Sukhov, Oleg (2018) *Trukhanov, Kholodnytsky allegedly collude in Odesa corruption scheme*. *Kyivpost.com* 6.travnja

- <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/trukhanov-kholodnytsky-allegedly-collude-odesa-corruption-scheme.html> pristupljeno 11.svibnja 2018.
- 30) Kuzio, Taras (2017) Viktor Pinchuk wants Ukraine to capitulate to Russia. *Euromaidanpress.com* 4.siječnja <http://euromaidanpress.com/2017/01/04/victor-pinchuk-wants-ukraine-to-capitulate-to-russia-crimea-donbas/> pristupljeno 7.svibnja.2018.
- 31) Leshchenko, Serhiy (2014) What does Medvedchuk want? *Euromaidanpress.com* 26.lipnja <http://euromaidanpress.com/2014/06/26/what-does-medvedchuk-want/> pristupljeno 26.svibnja 2018.
- 32) Leshchenko, Serhiy (2015) Sunset and/or sunrise of the Ukrainian oligarchs after the Euromaidan revolution. *Euromaidanpress.com* 2.lipnja <http://euromaidanpress.com/2015/06/02/sunset-andor-sunrise-of-the-ukrainian-oligarchs-after-the-euromaidan-revolution/> pristupljeno 5.svibnja 2018.
- 33) Leshchenko, Serhiy (2016) Ukraine's Verkhovna Rada: an oligarch's club or a real parliament. *Euromaidanpress.com* 2.lipnja <http://euromaidanpress.com/2016/06/02/ukraines-verkhovna-rada-an-oligarchs-club-or-a-real-parliament/> pristupljeno 4.svibnja 2018.
- 34) Macdonald, Alastair (2014) Oligarch governor seeks aid to keep Donbass Ukrainian. *Reuters.com* 19.ožujka. <https://www.reuters.com/article/us-ukraine-crisis-donetsk-governor/oligarch-governor-seeks-aid-to-keep-donbass-ukrainian-idUSBREA2I1VV20140319> pristupljeno 13.svibnja 2018.
- 35) Makarenko, Olena (2016) Ukraine makes steps forward in media transparency but oligarchs still run the show. *Euromaidanpress.com* 21.prosinca <http://euromaidanpress.com/2016/12/21/ukraine-makes-steps-forward-in-media-transparency-but-oligarchs-still-run-the-show/> pristupljeno 1.svibnja 2018.
- 36) Makarenko, Olena (2016a) The successes and downfalls of Ukraine's war against corruption. *Euromaidanpress.com* 6.srpnja <http://euromaidanpress.com/2016/07/06/ukrainian-corruption-hunter-investigated-for-corruption/> pristupljeno 25.svibnja 2018.
- 37) Makarenko, Olena (2017) Blood coal: oligarchs, terrorists and POW labor in Russo-Ukrainian war. *Euromaidanpress.com* 13.siječnja

- <http://euromaidanpress.com/2017/01/13/blood-coal-oligarchs-terrorists-pow-donbas-russia-ukraine/> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 38) Makarenko, Olena (2018) Jeans: vehicle of oligarchs, Ukraine's largest threat to media freedom. *Euromaidanpress.com* 6.travnja
<http://euromaidanpress.com/2018/04/06/the-kings-of-jeansa-who-buys-influence-in-ukrainian-media-and-how-they-do-it/> pristupljeno 2.svibnja 2018
- 39) Moscowtimes.com (2015) *Ukraine Accuses Russia's LUKoil of financing terror in war-torn east*. 16.siječnja <https://themoscowtimes.com/articles/ukraine-accuses-russias-lukoil-of-financing-terror-in-war-torn-east-42957> pristupljeno 25.svibnja 2018.
- 40) Pinchuk, Victor (2016) Ukraine must make painful compromises for peace with Russia. *Kyivpost.com* 30.prosinca <https://www.kyivpost.com/article/opinion/oped/victor-pinchuk-ukraine-must-make-painful-compromises-peace-russia.html> preuzeto 7.svibnja 2018.
- 41) Portnov, Andrii (2016) How „eastern Ukraine“ was lost. *Opendemocracy.net* 14.siječnja <https://www.opendemocracy.net/od-russia/andrii-portnov/how-eastern-ukraine-was-lost> pristupljeno 10.svibnja 2018.
- 42) Raczkiewicz, Mark (2017) Pinchuk's tone of appeasement toward Russia rattles Kyiv. *Ukrweekly.com* 13.siječnja <http://www.ukrweekly.com/uw/wp/pinchuks-tone-of-appeasement-toward-russia-rattles-kyiv/> pristupljeno 6.svibnja.2018.
- 43) Romanyshyn, Yuliana (2016) Insider's guide to who owns Ukrainian news media. *Kyivpost.com* 16. siječnja <https://www.kyivpost.com/article/content/business/insiders-guide-to-who-owns-ukrainian-news-media-405941.html> pristupljeno 2.svibnja 2018
- 44) Rybak, Vitalii (2018) The paid word: who owns Ukrainian media. *Euromaidanpress.com* 7.veljače <http://euromaidanpress.com/2018/02/07/paid-word-who-owns-ukrainian-media/> pristupljeno 28.travnja 2018.
- 45) Shandra, Alya (2017) „Capitulation is not a compromise.“ Ukrainians react to oligarch's plan in WSJ. *Euromaidanpress.com* 6.siječnja
<http://euromaidanpress.com/2017/01/06/capitulation-not-a-compromise-ukraine-pinchuk-russia-donbas-crimea/> pristupljeno 7.svibnja 2018.
- 46) Sukhov, Oleg (2016) New generations come to power, with help from Pinchuk, one way or another: Do they owe him? *Kyivpost.com* 14.listopada.

- <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/new-generations-come-power-help-pinchuk-one-way-another-owe.html> pristupljeno 7.svibnja 2018.
- 47) Thoburn, Hannah (2015) Mykolaiv Makes a Surprising Turn Towards the West. *Hudson.org* 1.prosinca <https://www.hudson.org/research/11963-mykolayiv-makes-a-surprising-turn-toward-the-west> pristupljeno 21.svibnja 2018.
- 48) Transparency.org (2018) *Corruption Perceptions Index 2017*. https://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2017 . pristupljeno 28. travnja 2018.
- 49) Ukranews.com (2018) *Ukraine Imposes Sanctions Against Kurchenko*. 24.svibnja <https://ukranews.com/en/news/564959-ukraine-imposes-sanctions-against-kurchenko> pristupljeno 27.svibnja 2018.
- 50) Unian.info (2018) *Putin, Medvedchuk discuss second phase of prisoner swap in Donbas*. 12.siječnja <https://www.unian.info/politics/2341908-putin-medvedchuk-discuss-second-phase-of-prisoner-swap-in-donbas-russian-media.html> pristupljeno 23.svibnja.2018.
- 51) Unian.info (2018a) *Medvedchuk claims Russia „not agressor state“* 18.travnja <https://www.unian.info/politics/10085540-medvedchuk-claims-russia-not-aggressor-state.html> pristupljeno 23.svibnja 2018.
- 52) Rsf.org (2018) *World Press Freedom Index* <https://rsf.org/en/ukraine> pristupljeno 1.svibnja 2018.
- 53) Yes-ukraine.org <https://yes-ukraine.org/en/about> pristupljeno 7.svibnja 2018.
- 54) Zhuhan, Viktoriia (2016) *New law may be the end of oligarch-controlled politics in Ukraine*. *Euromaidanpress.com* 25. srpnja <http://euromaidanpress.com/2016/07/25/why-ukraines-political-parties-shall-no-longer-be-oligarchs-corrupt-projects-uareforms/> pristupljeno 6.svibnja 2018
- 55) Zhuk, Alyona i dr. (2016) *All in the family: The sequal*. *Kyivpost.com* <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/540626.html> pristupljeno 20.svibnja 2018.
- 56) Zuria, Yuri (2017) *What assets did Russia's puppet republics seize from Ukraine?* *Euromaidanpress.com* 4.ožujka <http://euromaidanpress.com/2017/03/04/stolen-ukrainian-assets-in-donbas/> preuzeto 20.svibnja 2018

8. SAŽETAK

Glavni cilj rada je analizirati ulogu oligarha u sukobima na jugu i istoku Ukrajine, u razdoblju 2014. -2018. godine. Iako su prosvjednici tijekom Euromajdan revolucije 2014. godine zahtijevali od nove vlasti da se posveti borbi protiv oligarhijskog sustava i korupcije, zbog novih okolnosti i sukoba, oligarsi su ostali važni akteri na ukrajinskoj političkoj sceni. Određeni oligarsi iskoristili su sukobe kako bi zadržali dosadašnju poziciju i zaštitili svoja poslovna carstva. Tako su primjerice oligarsi Igor Kolomojski i Sergej Taruta zauzeli proukrajinsku poziciju, dok su s druge strane Oleksandr Jefremov, Sergej Kurčenko optuženi za financiranje separatizma. Nadalje, u radu se analizira i uloga Rinata Ahmetova, Vladimira Medvedčuka i Viktora Pinčuka, čiji ambivalentni potezi zbunjuju ukrajinsku javnost i političke analitičare. Naposljetku, rad pruža kratku analizu predsjedničkog mandata oligarha Petra Porošenka i njegovog odnosa spram oligarhijskog sustava u Ukrajini.

Ključne riječi: Ukrajina, oligarhija, sukob, prosvjedi, separatizam, korupcija, revolucija, Donbas, Krim, Dnjiproperetrovsk, deoligarhizacija